

ÚJ MAGYARORSZÁG
VIDÉKFEJLESZTÉSI PROGRAM
2007-2013

Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap:
a vidéki területekbe beruházó Európa

Nimfea

A Gatály (HUHN20100) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület fenntartási terve

Túrkeve
2014

Ügyfél

Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság

Együttműködő partnerek

Nimfea Természetvédelmi Egyesület

Trollius Europaeus Természetvédelmi Szolgáltató Betéti Társaság

Vezető szakmai koordinátor

Dr. Magura Tibor

Szakmai koordinátor

Lesku Balázs

Olajos Péter

Vezető természettudományi szakértő

Röfler János

Vezető agrárgazdálkodási szakértő

Tóth Sándor

Közreműködő szakértők

Boruzs András

Erdélyi Arnold

Dr. Forgács Zoltán

Harmos Krisztián

Juhász Krisztina

Molnár Géza

Sallai R. Benedek

I. Natura 2000 fenntartási terv

1. A terület azonosító adatai	6
1.1. Név	6
1.2. Azonosító kód	6
1.3. Kiterjedés	6
1.4. A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek.....	6
1.5. Érintett települések.....	6
1.6. Egyéb védettségi kategóriák	6
1.7. Tervezési és egyéb előírások.....	6
1.7.1. Természetvédelmi kezelési terv	7
1.7.2. Településrendezési eszközök	7
1.7.3. Körzeti erdőtervek és üzemtervek.....	7
1.7.4. Körzeti vadgazdálkodási tervek és üzemtervek.....	7
1.7.5. Halgazdálkodási tervek	7
1.7.6. Vízgyűjtő-gazdálkodási terv	7
1.7.7. Egyéb tervek	7
2. Veszélyeztető tényezők	8
3. Kezelési feladatok meghatározása	11
3.1. Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése	11
3.2. Kezelési javaslatok.....	12
3.2.1. Élőhelyek kezelése.....	12
3.2.2. Élőhely-rekonstrukció és élőhelyfejlesztés.....	24
3.2.3. Fajvédelmi intézkedések	25
3.2.4. Kutatás, monitorozás.....	25
3.2.5. Mellékletek	27
3.3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogszabályok és a tulajdonviszonyok függvényében	28
3.3.1. Agrártámogatások	28
3.3.2. Pályázatok	32
3.3.3. Egyéb	32
3.4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja.....	32
3.4.1. Felhasznált kommunikációs eszközök.....	32
3.4.2. A kommunikáció címzettjei	33
3.4.3. Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel.....	33

II. A Natura 2000 fenntartási terv készítését megalapozó dokumentáció

1. A tervezési terület alapállapot jellemzése	37
1.1. Környezeti adottságok	37
1.1.1. Éghajlati adottságok.....	37
1.1.2. Vízrajzi adottságok	37
1.1.3. Talajtani adottságok	38
1.2. Természeti adottságok.....	38
1.2.1. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű élőhelyek.....	42
1.2.2. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű növényfajok	44
1.2.3. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű állatfajok	44
1.2.4. A tervezési területen előforduló egyéb jelentős fajok	44
1.3. Területhasználat.....	45
1.3.1. Művelési ág szerinti megoszlás.....	45
1.3.2. Tulajdoni viszonyok.....	45
1.3.3. Területhasználat és kezelés	45
2. Felhasznált irodalom	48
3. Térképek.....	49

ÚJ MAGYARORSZÁG
VIDÉKFEJLESZTÉSI PROGRAM
2007–2013

Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap:
a vidéki területekbe beruházó Európa

I. Natura 2000 fenntartási terv

1. A terület azonosító adatai

1.1. Név

Tervezési terület neve:	Gatály kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület (kjTT)
--------------------------------	--

1.2. Azonosító kód

Tervezési terület azonosítója:	HUHN20100
---------------------------------------	-----------

1.3. Kiterjedés

Tervezési terület kiterjedése:	731,55 ha
---------------------------------------	-----------

1.4. A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek

1.4.1. Jelölő élőhelyek

- 1530* - Pannon szikes sztyeppék és mocsarak
(* kiemelt jelentőségű élőhelytípus)

1.4.2. Jelölő fajok

- a tervezési területen nem található jelölő faj

1.5. Érintett települések

Hajdú-Bihar megye: Püspökladány, Szerep

A tervezési terület által érintett helyrajzi számok listáját az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekkel érintett földrészelekről szóló 14/2010. (V. 11.) KvVM rendeletet (a továbbiakban: KvVM rendelet) tartalmazza. A Natura 2000 területek által érintett helyrajzi számokat és így a Natura 2000 jogi státuszt is a KvVM rendelet rögzíti, térképi megjelenítéssel is. A jogi jelleg a megosztással keletkező utód helyrajzi számokra is kiterjed.

1.6. Egyéb védettségi kategóriák

- Natura 2000: a terület 100 %-a része a Bihar különleges madárvédelmi területnek (továbbiakban KMT) (kód: HUHN10003, kiterjedés: 73220.5 ha)
- Országos ökológiai hálózat övezete: A terület 100 %-ban az országos ökológiai hálózat magterület övezetének része

1.7. Tervezési és egyéb előírások

1.7.1. Természetvédelmi kezelési terv

- a területre természetvédelmi kezelési terv nem vonatkozik

1.7.2. Településrendezési eszközök

- Hajdú-Bihar megye területrendezési terve – 13/2010. (IX.17.) rendelet
- Püspökladány, szabályozási terv és helyi építési szabályzat – 7/2005. (V.27.) rendelet

1.7.3. Körzeti erdőtervek és üzemtervek

- a területen erdőtervezett erdőállomány jelenleg nem található
/Körzeti erdőterv: Hajdúhát-Bihari erdőtervezési körzet (2012.01.01. – 2021.12.31.)
ügyiratszám: 7007/14/2010, kelt: 2012. december 20. A következő tervezési időpont:
2020./

1.7.4. Körzeti vadgazdálkodási tervek és üzemtervek

- I/3. Hajdú-Bihari apróvadas vadgazdálkodási körzet vadgazdálkodási terve.
Érvényes: 2014-ig (Készítését az Országos Vadgazdálkodási Adattár koordinálta).
- Püspökladányi Vadásztársaság (Kódszám: 16-904010) vadgazdálkodási üzemterve.
Érvényesség: 2017-ig. Jóváhagyta: Hajdú-Bihar Megyei Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal, Földművelésügyi Igazgatóság, Vadászati és Halászati Osztály.
- Szerepi Tűzokvédő Földtulajdonosi Vadásztársaság (Kódszám: 16-905010) vadgazdálkodási üzemterve. Érvényesség: 2017-ig. Jóváhagyta: Hajdú-Bihar Megyei Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal, Földművelésügyi Igazgatóság, Vadászati és Halászati Osztály.

1.7.5. Halgazdálkodási tervek

- a területre halgazdálkodási terv nem vonatkozik

1.7.6. Vízyűjtő-gazdálkodási terv

- Hortobágy-Berettyó alegység (2-17) vízyűjtő-gazdálkodási terve. Elfogadás dátuma: 2010.08.10. Közreadta: Vízügyi és Környezetvédelmi Központi Igazgatóság, Tiszántúli Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság, készítette: VKKI-KÖVIZIG-ek Konzorciuma és az ÖKO Zrt. vezette vállalkozói Konzorcium, 2009. május. Esedékes felülvizsgálat éve: 2015.

1.7.7. Egyéb tervek

- a területre egyéb terv nem vonatkozik

2. Veszélyeztető tényezők

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége (H=nagy M=közepes L=kis)	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
A02.03	gyepterület átalakítása szántóvá	M	5	<i>Pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*).</i> A természetes élőhelyek kiterjedését csökkenti. Az egyes szántások alkalmával a szántó-gyep határvonal, a pufferként funkcionáló határmezsgye kismértékű, de lassú, folyamatos elmozdulásaként jelentkezik a gyepterület rovására.
A03	gyepterület kaszálása/vágása	L	10	<i>Pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*).</i> A gépi kaszálás esős időszakban vagy közvetlenül azután, felázott talajon történő kivitelezése vagy bármilyen mezőgazdasági munkagép mozgása a gyepterületen ilyen időszakban a jelölő élőhely degradációját, a gyep feltörését okozza.
A03.03	kaszálás felhagyása, hiánya	M	20	<i>Pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*).</i> Az élőhely nagy része nem zombékoló, magasfüvű szikes rét, melyet általában kaszálással hasznosítanak. A kaszálás elmaradása az elhalt, elszáradt növényi anyag felhalmozódását, kotosodását, ezen keresztül a rét leromlását okozza. A kaszálás (virágzás, magérlelés előtti vagy rendszeres, sűrűbben végzett) elmaradása a gyomos területek visszaszorítását is hátráltatja. A kaszálás elmaradása elősegíti a gyepterület spontán becserjésedését, beerdősülését, így annak átalakulásához, megszűnéséhez vezet.
A04.01.01	intenzív szarvasmarha legeltetés	M	10	<i>Pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*).</i> Lehetetlenné teszi a gyep regenerációját, az érzékenyebb gypalkotó fajok eltűnéséhez vezet, ezáltal csökkenti az eredeti társulás faji összetételét (faj sokféleségét); másfelől a túlzott legeltetés annyira felszaggathatja, felnyithatja a zárt gyepet, hogy a szabad talajfelszínen a kevésbé kompetitív, ellenben gyorsan terjedő gyomfajok megtelepedését teszi lehetővé.
A04.03	pásztorokodás felhagyása, legeltetés	M	10	<i>Pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*).</i> Olyan zombékos réteken vagy

	hiánya			<p>mocsarakon jelentkezik, ahol a legeltetés lenne az egyetlen területkezelési módszer, melynek elmaradása a természetes (vagy természetközeli) vegetáció leromlásához, degradációjához vezet, illetve felgyorsíthatja a szukcessziót vagy ezen rétek, mocsarak kiszáradását.</p> <p>A legeltetés felhagyása elősegíti a gyepterület szomszédos területekről történő spontán becserjésedését, beerdősülését, így annak átalakulásához, megszűnéséhez vezet.</p>
A07	biocid termékek, hormonok, kemikáliák használata	L	5	<p><i>Pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*)</i>. A szántóföldekhez közeli részeket veszélyezteti. A mezőgazdasági területről kijutó növényvédőszer vagy műtrágya a környező gyepek növény- és állat (elsősorban a gerinctelen) közösségeit veszélyezteti. A gyepek fajszerkezetét csökkenti, és veszélyes azok ízeltlábú közösségeire is.</p>
E04.01	mezőgazdasági építmény a tájban	L	5	<p><i>Pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*)</i>. A jelölő élőhely másodlagos kialakulását, megtelepedését akadályozzák (nem megfelelő térszíni-, illetve domborzati-, talajviszonyok stb.). Ezen kívül nagyrészt gyomfajokból álló növényzetük állandó veszélyforrás a közeli természetes gyepek számára. Ugyanis innen a gyomfajok magjaikat elszórva folyamatosan „fertőzhetik” a környező gyepeket.</p>
H02.06	mezőgazdasági és erdészeti tevékenységből származó diffúz talajvízszennyezés	M	2	<p><i>Pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*)</i>. A gyepterületekhez közeli szántók szélén és a gyepterületek sarkában létrehozott szerves trágya depóniákból leszivárgó trágyalé a talajvízbe illetve a belvízbe kerülve a szikesek állapotát veszélyezteti, a gyepek fajgazdagságát csökkenti.</p>
K01.03	kiszáradás	M	30	<p><i>Pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*)</i>. Veszélyezteti az élőhelyet azzal, hogy az élőhelyen belül található különböző növény- (és állat-) társulásokban megmutatkozó sokféleséget, mozaikosságot csökkenti. A terület kiszáradásával ezek aránya eltolódik a gyorsabban kiszáradó, szárazságtűrő gyeptípusok felé. Az erősebb kiszáradás a hosszabb időtartamú, magasabb vízborítást igénylő gyeptípusok teljes eltűnéséhez is vezethet.</p> <p>A kiszárító hatást fokozza, hogy a tervezési területen mindenfelé megtalálhatók az</p>

				egykoron létesített belvízlevezető vagy éppen öntözést szolgáló árkok, csatornák; valamint a belvíz lefolyását módosító gátak, töltések (például a terület közepén halad keresztül a térség legnagyobb belvízlevezető/öntöző csatornája, a Hamvas-főcsatorna).
K01.05	szikesedés	L	10	<i>Pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*)</i> . A szikesedés összefüggésben van az előző veszélyeztető tényezővel, a kiszáradással (K01.03). A kiszáradás felerősíti a szikesedés folyamatát. A tervezési terület egykor a Nagy-Sárrét mocsárvilágához tartozott, ártéri terület volt. A XIX. sz-i vízszabályozási munkák a vidék kiszáradásához és szikesedéséhez vezettek, mely folyamat a mai napig is tart. A jelölő élőhelyre nem a szikesedés ténye, hanem annak felerősödése, további hatása jelenti a veszélyt. A szikesedés előrehaladtával a jelölő élőhely eredeti mozaikossága, szikes társulásokban való gazdagsága csökkenhet.
K02.01	fajösszetétel változás, szukcesszió	L	2	<i>Pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*)</i> . A gyepterület szomszédos területről történő spontán becserjésedése, beerdősülése. Ez a gyepterület fajösszetételének megváltozását, átalakulását, leromlását eredményezi.
K02.02	szerves anyag felhalmozódása	M	10	<i>Pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*)</i> . A kaszálás és a legeltetés hiánya miatt felhalmozódik az elhalt növényi szerves anyag, ami rontja a gyepterület vertikális szerkezetét, a gyepterület mikroklimatikus viszonyait, hosszabb távon a növényzet leromlásához, a fajösszetétel csökkenéséhez vezet.
Kód	Kívülről érkező veszélyeztető tényező neve	Jelentősége (H=nagy M=közepes L=kis)	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
H02.02	hulladéklerakóból talajvízbe szivárgó szennyezés	L	5	<i>Pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*)</i> . Veszélyezteteti a talajvízbe szivárgó esetleges káros anyagok miatt. Ezek az anyagok a gyepterület fajgazdagságát csökkenthetik, felhalmozódhatnak a növényekben és veszélyesek lehetnek a tápláléklánc további tagjaira.

3. Kezelési feladatok meghatározása

3.1. Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése

A Gatály kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területté nyilvánításakor az élőhelyvédelmi irányelv 4. cikkének (4) bekezdése alapján a terület természetvédelmi célkitűzései meghatározásra kerültek, valamint kiemelésre kerültek egyes jelölő értékek, amelyeket a kezelés során prioritásként kell kezelni. A Natura 2000 területek célkitűzései és prioritásai a területek hivatalos Natura 2000 adatlapjain (SDF) találhatóak.

Jelen terület elsősorban a kiemelt jelentőségű, pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*) élőhelytípus megőrzése céljából lett kijelölve, emiatt a fő célkitűzés az élőhely területcsökkenésének megállítása és állapotának javítása a gyepgazdálkodáshoz, erdőgazdálkodáshoz és vízgazdálkodáshoz köthető intézkedések révén Ennek megfelelően az alábbi célkitűzések fogalmazhatók meg:

- az esetleges alkalmi beszántások megakadályozása, ezzel a pannon szikes gyep arányát és kiterjedését negatívan befolyásoló egyik ténylegesen elő-forduló direkt humán hatás kiküszöbölése, továbbá a meglévő szántóterületek visszagyepesítése
- a pannon szikes gyep jelölő élőhelytípus állapotmegőrzése és helyenként állapotjavítása érdekében természetvédelmi és gazdálkodási szempontból optimalizált legeltetési/kaszálási rendszer kidolgozása, különös tekintettel a sziki legelőkre jellemző társulások rövidfűvű állapotának biztosítására
- az erdőgazdálkodás tekintetében cél a természetközeli állapotú erdők fenntartása és a tájidegen erdők lecserélése
- a belvízlevezető szerepű csatornák kezelőivel egyeztetve a lehető leginkább kíméletes kezelési gyakorlat kialakítása: a teljes keresztmetszvény kotrásának, a vízínövényzet irtásának, parti fák és cserjék eltávolításának minimalizálása, visszaszorítása
- a belvízlevezető csatornákon természetvédelmi célú vízvisszatartó létesítmények telepítésének előkészítése és megvalósítása a lecsapoló hatás csökkentése érdekében
- a közösségi jelentőségű kifestő aszat (*Cirsium brachycephalum*) és nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*) feltételeinek megteremtése állománya terjedésének biztosítása optimalizált legeltetési/kaszálási rendszer kidolgozásával
- a közösségi jelentőségű nagy szikibagoly (*Gortina borelii lunata*) állományának megőrzése és növelése érdekében a faj tápnövényéül szolgáló sziki kocsord (*Peucedanum officinale*) jelenleg rendkívül kis kiterjedésű állományai terjedésének elősegítése extenzív legeltetési állattartással
- a közösségi jelentőségű vöröshasú unka (*Bombina bombina*) és dunai tarajosgöte (*Triturus dobrogicus*) érdekében belvízlevezető szerepű csatornák kezelőivel egyeztetve a lehető leginkább kíméletes kezelési gyakorlat kialakítása: a teljes keresztmetszvény kotrásának, a vízínövényzet irtásának, parti fák és cserjék eltávolításának minimalizálása, visszaszorítása
- a terület ürgeállományának (*Spermophilus citellus*) megerősítése érdekében az állandó rövid fűvű állapot biztosítása szükséges

- tervezési terület egyben KMT is, így rajta előforduló Natura 2000 madárfajok – pl. a fokozottan védett túzok (*Otis tarda*) – állományai szükségleteinek szem előtt tartása a terület kezelés során azok fennmaradás érdekében.

3.2. Kezelési javaslatok

A Natura 2000 területre vonatkozó természetvédelmi célkitűzések eléréséhez a terület egyes részei eltérő kezelést igényelnek, figyelembe véve az ott előforduló élőhelyeket, fajokat, és az ott jellemző gazdálkodási formákat. A kezelési valamint az élőhely-rekonstrukciós és -fejlesztési javaslatokat ezért a Natura 2000 terület egyes lehatárolt részegységeire, a hasonló jellegű élőhelyfoltokból álló, úgynevezett kezelési egységekre (KE) vonatkozóan rendszerezi a fenntartási terv (a kezelési egységek térbeli elhelyezkedését a 3.2.5. melléklet térképe mutatja be). A fajvédelmi valamint a kutatási és monitorozási javaslatokat a 3.2.3. és a 3.2.4. fejezetben tárgyalja a fenntartási terv.

3.2.1. Élőhelyek kezelése

A 275/2004 (X. 8.) Kormányrendelet 4.§ 5. pontja alapján „(5) A fenntartási terv a Natura 2000 terület kezelésére vonatkozó javaslatokat, valamint ezek megvalósításának lehetséges eszközeit tartalmazza, és jogszabály eltérő rendelkezése hiányában kötelező földhasználati szabályokat nem állapít meg.”

Az itt megfogalmazott előírás-javaslatok célja, hogy a kezelési egységekben előforduló közösségi jelentőségű értékek, a jelenlegi gazdálkodási gyakorlat és adottságok alapján javaslatot tegyenek a gazdálkodás kívánatos módjára. Ennek érdekében itt megfogalmazásra kerülnek olyan előírás-javaslatok, amelyek alapul szolgálnak a jövőbeli támogatási programok kidolgozásához. A gazdálkodók számára ezek az előírás-javaslatok a jelen terv alapján kötelezettséget nem jelentenek, betartásuk csak támogatási programon keresztül, önkéntes vállalás formájában válhat csak kötelezővé. A már más jogszabály vagy hatósági eszköz alapján létező előírások esetében azok kötelező jellegét értelemszerűen az azt megalapozó jogszabály, vagy hatósági eszköz támasztja alá, jelen fenntartási terv ezekre az előírásokra csak utalást tesz.

3.2.1.1. Kezelési egységek

A kezelési javaslatok esetében élesen el kell választani a kötelező jellegű, jogszabályban előírt korlátozásokat, illetve az önkéntes vállalásokat.

KE-1 kezelési egység

(1) Meghatározása: a tervezési terület kaszálással, legeltetéssel jelenleg is fenntartott; vagy jelenleg nem, de a jövőben fenntartható területei (ürmös szikesek; szikes rétek; üde mézpázsitos szikfokok; padkás szikesek vakszik növényzete; jellegtelen száraz-félszáraz gyepek)

(2) Érintettség vizsgálata

- élőhelyek ÁNÉR-kódja: F1a - Ürmöspuszták
- F1b - Cickórós puszták

F2 - Szikes rétek

F4 - Üde mézpázsitos szikfokok

F5 - Padkás szikesek, szikes tavak iszap- és vakszik növényzete

OC - Jellegtelen száraz-félszáraz gyepek

- Natura 2000 élőhelyek: 1530* - Pannon szikes sztyeppék és mocsarak

(3) Gazdálkodáshoz köthető általános javaslatok

A kezelési egységben elsősorban a legeltetést javasolt, ha ez nem lehetséges, akkor a kaszálás is elfogadható.

A nagyobb fűhozamú, dúsabb, „kövérebb” gyepeket, réteket szarvasmarhafélékkel, elsősorban az extenzív tartáshoz alkalmazkodott őshonos fajtákkal (pl.: magyar szürke marha, magyar tarka szarvasmarha) és lófélékkel; a gyengébb, „soványabb” hozamú szikes gyepeket juhokkal javasolt legeltetni.

A mézpázsitos szikfoknövényzetet és a jórészt bárányparéjjal borított vakszikest, gyér növényzetük miatt juhokkal tanácsolt legeltetni szárazabb időszakban. Ügyelni kell arra, hogy a talajfelszín ettől nagyobb mértékű bolygatást ne kapjon (munkagép járása okozta feltörés).

(4) Gazdálkodáshoz kötődő kezelési javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírások

A 269/2007. (X. 18.) Korm. Rendelet tartalmazza a NATURA 2000 gyepterületek fenntartásának kötelezően betartandó földhasználati szabályait.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

Kód   Gyepterületre vonatkozó előírás-javaslatok

GY09   Fogasolás nem megengedett.

GY11   Hengerezés nem megengedett.

GY12   Gyepszellőztetés nem megengedett.

GY28   A gyepek cserjésedését meg kell akadályozni, azonban a szórtan jelentkező őshonos cserjék megőrzésére törekedni kell.

GY30   A természetes gyepekben őshonos méretes fák (30 cm törzsátmérő felett) és a vadgyümölcsök (törzsátmérő megjelölése nélkül) megőrzése kötelező.

GY44   A legeltetési sűrűséget a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni szükséges.

GY61   A gyepon legelészárított terület kialakítása szükséges, ami nem haladja meg a parcella 20%-át.

GY67   Legeltethető állatfaj: szarvasmarhafélék

GY68   Legeltethető állatfaj: juh

GY70   Legeltethető állatfajok: lófélék (ló, szamár).

GY79   Évente az időjárási viszonyoknak és a gyepterület állapotának megfelelő, természetvédelmi-ökológiai és gazdálkodási szempontokat egyaránt figyelembe vevő kaszálási terv készítése és egyeztetése a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal, valamint az így egyeztetett kaszálási terv végrehajtása.

GY92   A gyepterület kaszálása, szárazítása esetén minimum 10 cm-es fűtarló biztosítása.

- GY94 10-15% kaszátlan terület meghagyása parcellánként.
- GY103 Fokozottan védett földön fészkelő madárfaj fészkének, fiókáinak megtalálása esetén a betakarítást, illetve a kaszálást azonnal be kell fejezni és haladéktalanul értesíteni kell a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságot és javaslata alapján a talált fészkek körül 0,5-1 hektáros védőterületet kell kialakítani. (Magyarázat: a tervezési területen kiemelkedő jelentőségű a tűzok (*Otis tarda*) előfordulása, fészkelése.)
- GY116 A területen trágyadepónia, széna és szalmakazlak elhelyezése tilos.
- GY117 Éjszakázó helyek, ideiglenes karámok és jószágállások helyét a működési terület szerinti nemzeti park-igazgatósággal egyeztetni szükséges.
- GY122 A legelészárított területet a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetetten kell kialakítani.

Magyarázat az önkéntesen vállalható előírásokhoz:

Három fő kaszálási időszak elkülönítése lenne indokolt:

- május 15. – június 15.
- június 15. – augusztus 15.
- augusztus 15. – október 15.

Korai kaszálás esetén (első kaszálási időszak) javasolt, hogy a hagyásfoltok területe legyen nagyobb a szokásos 10 %-nál: minél korábbi a kaszálás, annál nagyobb hagyásfolt kialakítása lenne előnyös. A kaszátlanul hagyott foltok a harmadik kaszálási periódusban lekaszálhatók.

(5) Élőhely-rekonstrukciós és élőhely-fejlesztési javaslatok

Élőhely-rekonstrukciós és élőhely-fejlesztési javaslatok a kezelési egységre vonatkozóan nem merülnek fel.

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

A kezelési egység területén az erdőtelepítés nem javasolt.

(7) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslat

Gazdálkodáshoz nem köthető jellegű kezelési javaslatok a kezelési egységre vonatkozóan nem merülnek fel.

(8) Kezelési javaslatok indoklása

A kezelési egység területén előforduló gyeptípusok állapotának és a hozzájuk kötődő állatvilág fenntartását a megfelelő módon és időszakban elvégzett kaszálás, illetve a megfelelő intenzitású legeltetés biztosítja.

A kezelési egységben található, közösségi jelentőségű nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*) hernyójának tápnövényei a fodros (*Rumex crispus*) vagy a keskenylevelű lórom (*Rumex stenophyllus*) számára is a marhalegeltetés az ideális.

A túllegeltetés, valamint a legelő állatok túlzott taposása a gyeptakaró felszakadozásához vezet, amit gyomosodás követ, emiatt ezek kerülendők (Különösen a jószágállások környezetében figyelhető meg a hatásuk).

A kaszálások tér- és időbeli tagolását több szempont indokolja:

A nyár közepén, aszályos időszakban végrehajtott kaszáláskor általában már csak alacsonyabb tápértékű széna takarítható be és a gyep regenerációja is lassabb. Ekkor is érdemes hagyásfoltokat kialakítani, több madárfaj – sárga billegető (*Motacilla flava*), mezei pacsirta (*Alauda arvensis*), sordély (*Emberiza calandra*), cigánycsuk (*Saxicola torquata*) – másodköltése ilyenkor zajlik.

A korai kaszálás kedvezőtlen néhány korán fészkelésbe kezdő madárfaj számára (sárga billegető (*Motacilla flava*), mezei pacsirta (*Alauda arvensis*), de jó minőségű takarmányt biztosít, a gyep regenerációs potenciálja is nagyobb ekkor és sarjülegeltetésre is lehetőséget ad. A korai periódusban lekaszált terület a nyár végére regenerálódik. Ilyenkor viszont mindenképpen nagyobb hagyásfoltok kialakítása javasolt. A munkavégzés során megtalált fészkek, sőt a felröppenő madaraktól sejtett fészekhelyek esetében azok kaszálásból kihagyása kötelező, és értesítendő a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság a fészkek megmaradásának biztosítása érdekében. A nyár végi kaszálásoknál már nem indokolt nagyobb hagyásfolt biztosítása, mindössze a 269/2007. Korm. rendelet által előírt minimum 5 % kaszálatlan terület meghagyása kötelező.

KE-2 kezelési egység

(1) Meghatározása: Szántóföldek, egyéves és évelő intenzív szántóföldi kultúrák.

(2) Érintettség vizsgálata

- élőhelyek ÁNÉR-kódja: T1 - Egyéves, intenzív szántóföldi kultúrák
- T2 - Évelő, intenzív szántóföldi kultúrák

(3) Gazdálkodáshoz köthető általános javaslatok

A terület vízállapotát befolyásoló tevékenységek kerülendők (pl. belvíz levezetése). A természetes élőhelyekkel érintkező területeken pufferzóna kialakítása szükséges.

A művelési munkálatok során ügyelni kell arra, hogy a szántókat – főleg a gyepterületek közé ékelődőket – a meglévő földhálózatban kell megközelíteni, kerülni kell a szomszédos gyepes nehéz munkagépekkel való feltörését és a sorok művelése közben a munkagép fordulási manővereit is kizárólag a szántóterületre kell korlátozni.

A szántóföldi művelés során a kemikáliák és a növényvédő szerek kiszórásának minimalizálását javasoljuk. Az egyébként szikesedésre hajlamos szántókon annak kialakulását fokozó öntözést nem javasoljuk, viszont a terület arculatát kialakító vízállapot megőrzése kiemelt célnak tekinthető, így a meliorációs tevékenységek megszüntetését ajánljuk.

(4) Gazdálkodáshoz kötődő kezelési javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírások

A szántóterületeken kötelező előírás nincs, de amennyiben az élőhely rekonstrukciója megkezdődik, akkor a 269/2007. (X. 18.) Korm. Rendeletben megfogalmazott, a NATURA 2000 gyepterületek fenntartását célzó, kötelezően betartandó földhasználati szabályok lesznek érvényesek rá.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

1) A veszélyeztető hatás mérséklését szolgáló önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

Kód Szántóterületre vonatkozó előírás-javaslatok

- SZ13 Szántóföldön trágyaszarvas kialakítása tilos.
- SZ14 A parcella szélein legalább 3m széles növényvédőszer mentes táblaszegélyt kell hagyni, ahol szükség esetén mechanikai gyomirtást kell végezni.
- SZ17 Természetközeli állapotú erdőtervi jellel ellátott láperdő és keményfás ligeterdő, illetve vizes élőhely szélétől számított 50m-es sávban szántóföldi növénytermesztés során kemikáliák és bioregulátorok nem alkalmazhatók.
- SZ20 Kártevők elleni védekezés kizárólag szelektív szerekkel lehetséges.
- SZ22 Rágcsálóirtó szerek és talajfertőtlenítő szerek alkalmazása tilos.
- SZ24 Totális gyomirtó szerek használata nem engedélyezhető a területen.
- SZ25 Rovarölő szerek nem alkalmazhatók.
- SZ34 Istállótrágya kijuttatásának mértéke, éves átlagban nem haladhatja meg a 100q/ha-t.
- SZ35 Tápanyag-utánpótlás során a műtrágyával kijuttatott nitrogén hatóanyag mennyisége nem haladhatja meg a 90 kg/ha/év mértéket.
- SZ46 Melioráció tilos.
- SZ48 Drénezés tilos.
- SZ49 Az időszakos és állandó vízállások körül 3 méteres szegélyben talajművelés nem végezhető.

2) A visszagyepesítés, rekonstrukció utáni állapotra vonatkozó önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

Kód Szántóterületre vonatkozó előírás-javaslatok

- SZ52 Szántó füves élőhelyé alakítása gyeptelepítéssel.
- SZ61 Magvetést nyár végén vagy ősszel kell elvégezni.
- SZ62 Telepítés előtt, valamint a program teljes ideje alatt műtrágya és bármilyen szerves trágya kijuttatása tilos.
- SZ63 Tájidegen fűmagkeverékkel történő vetés tilos.
- SZ66 A telepítést követő második évtől évi kétszeri kaszálás (május-júniusban, illetve augusztus-szeptemberben), valamint a kaszálást követő sarjülegeltetés szükséges az aranyvessző és a nád visszaszorítására, valamint a cserjésedés megakadályozására.
- SZ67 Természetbarát gyepesítés, termőhelytől függően üde rét vagy száraz gyepek kialakulásának elősegítése. Tájidegen magkeverék használata tilos, csak a termőhelyre jellemző őshonos fajok vethetők.
- SZ68 A parcella körül természetes talajvédelmet szolgáló táblaszegély fenntartása, illetve telepítése, amelynek őshonos cserjékből vagy fákból álló sövény, illetve fasor kell legyen. A táblaszegély inváziós cserje és fafajoktól való mentességét, kizárólag mechanikai eszközökkel, biztosítani kell.

(5) Élőhely-rekonstrukciós és élőhely-fejlesztési javaslatok

Javasolt a tervezési területen található szántók gyepterületté alakítása. Leginkább azoké a tábláké, amelyeket minden oldalról gyepek határolnak, így azok beékelődnek a gyepterületek közé. Megközelítésük, művelésük, a megművelésükből származó hatások a környező természetes területekre, azok élővilágára zavaró hatást jelentenek.

Az élőhely-rekonstrukciót a szántóföldi gazdálkodás felhagyását követően, spontán gypesedéssel, de aktív közreműködéssel a szomszédos természetes gyepterületeken megtalálható gypalkotó fajok magvetésével is el lehet érni. A megfelelő vegetáció kialakulásához a talajban lévő tápanyagtöbblet elvonása szükséges, amely évi két- vagy háromszori kaszálással érhető el.

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

A kezelési egység területén az erdőtelepítés nem javasolt.

(7) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslat

Gazdálkodáshoz nem köthető jellegű kezelési javaslatok a kezelési egységre vonatkozóan nem merülnek fel.

(8) Kezelési javaslatok indoklása

A szántók beékelődnek a természetes élőhelyek közé, azok anyag- és energiaforgalmát, ökológiai kapcsolatrendszerét befolyásolják, izolációjukat erősítik. A növénytermesztéssel kapcsolatos tápanyag-utánpótlás és növényvédelem káros hatással van a gyepterületek növény- és állatvilágára, ezért javasolt a kémiai szerek (műtrágyák és biocid, főleg az általános inszekticid szerek) alkalmazását a lehető minimális szintre csökkenteni.

A szántóterületek gyeprekonstrukciója egyrészt növelné a tervezési területen található gyepek abszolút kiterjedését; szétdarabolódásukat csökkentené, másrészt a tervezési területen kívüli agrárkörnyezet hatásainak puffereként is szolgálna.

KE-3 kezelési egység

(1) Meghatározása: A Natura 2000 terület vizes élőhelyei, mely a területre vonatkoztatva a Nagy-Sárrét egykori mocsárvilágára emlékeztető, nagy értéket képviselő mocsárréteket, kisebb nádas foltokat, nem zsombékoló magassárréteket és zsiókás, kötő kákás és nádas szikes vizű mocsarakat jelenti.

(2) Érintettség vizsgálata

- élőhelyek ÁNÉR-kódja: B1a - Nem tűzegképző nádasok, gyékényesek és tavikákások
- B5 - Nem zsombékoló magassárrétek
- B6 - Zsiókás, kötő kákás és nádas szikes vizű mocsarak
- D34 - Mocsárrétek
- Natura 2000 élőhelyek: 1530* - Pannon szikes sztyeppék és mocsarak

(3) Gazdálkodáshoz köthető általános javaslatok

A mocsárrétek és nádasok megőrzése természetvédelmileg javasolt. A közösségi jelentőségű vöröshasú unka (*Bombina bombina*) és dunai tarajosgötte (*Triturus dobrogicus*) érdekében a kezelési egység vízállapotának javítása javasolt.

(4) Gazdálkodáshoz kötődő kezelési javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírások

A Natura 2000 területekre vonatkozó gazdálkodási jellegű kötelező előírások és korlátozások a fenntartási terv elfogadásának időpontjában a kezelési egység élőhelytípusaira nincsenek.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

Kód Vizes területekre vonatkozó előírás-javaslatok

V06	A működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság által kijelölt területen tilos a nádaratás.
V07	A gazdálkodási tevékenység során a gyepfelszín maradandó károsodása tilos.
V42	A nádaratás megkezdése előtt 48 órával a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságot értesíteni kell.
V46	December 1. és február 15. között lehet nádaratást folytatni, a mindenkori időjárási és talajviszonyok figyelembevételével.
V50	A nádas minimum 20-30%-át nem szabad learatni.
V53	A hagyásfoltot 5 évig fenn kell tartani, az 5. évben aratása kötelező és a hagyásfoltot eltérő helyen kell kialakítani.
V56	A nádaratás csak fagyott talajon végezhető.
V58	Nádat deponálni, válogatni a területen tilos.

(5) Élőhely-rekonstrukciós és élőhely-fejlesztési javaslatok

A fenti vizes élőhelytípusokat veszélyeztető lecsapoló hatásokat javasolt megszüntetni.

Az ár- és belvízlevezető csatornákat és árkokat jellemzően az egykori ősmedrek vonalát követve, illetve a vízrajzi, domborzati viszonyokat elemezve a laposabb részeken, a víz egykori lefolyásának a helyén, jellemzően a terep legalacsonyabb pontjain ásták meg. A tervezési területen található mocsárrétek is ilyen ősmedrekben alakultak ki és több esetben egy vízlevezető árok húzódik végig rajtuk (a tervezési terület egyik pusztarészéről készült műholdfotókon szépen kivehető az egykor itt kanyargó egyik ősmeder által kialakított övzátóny-szerkezet).

Mivel ezeknek az árkoknak ma is nagy szerepe van a terület lecsapolásában, kiszáritásában, javasolt lenne nemcsak a mocsárrétek környezetében lévő árkok, hanem a távolabbiak megszüntetése is.

A kezelési egység területéről történő vízlevezetés természetvédelmi szempontból nem kedvező, ezért nem támogatandó.

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

A kezelési egység területén az erdőtelepítés nem javasolt.

(7) *Gazdálkodáshoz nem köthető javaslat*

Gazdálkodáshoz nem köthető jellegű kezelési javaslatok a kezelési egységre vonatkozóan nem merülnek fel.

(8) *Kezelési javaslatok indoklása*

A kezelési egységbe tartozó élőhelyek természetvédelmi jelentősége nagy, mert egy viszonylag ritka, eltűnőben lévő és az egykori Nagy-Sárrétre jellemző élőhelytípust képviselnek (mocsárrétek, nádas). Fajkészletük egyedi, mindenképpen a megőrzésükre kell törekedni.

A vöröshasú unka (*Bombina bombina*) és a dunai tarajosgötte (*Triturus dobrogicus*) állományának fennmaradása érdekében indokolt az időszakos vízállások fenntartása, a kubikgödrök részleges kotrása és az egykori mederrészek részleges kimélyítése

KE-4 kezelési egység

(1) *Meghatározása:* Sziki magaskórósok sziki kocsorddal (*Peucedanum officinale*) és réti őszirózsával (*Aster sedifolius*). Ezek a tervezési területen is előforduló közösségi jelentőségű lepkefaj, a nagy szikibagoly (*Gortyna borelii lunata*) élőhelyei.

(2) *Érintettség vizsgálata*

- élőhelyek ÁNÉR-kódja: F3 - kocsordos-őszirózsás sziki magaskórósok, rétsztyepek
- Natura 2000 élőhelyek: 1530* - Pannon szikes sztyeppék és mocsarak

(3) *Gazdálkodáshoz köthető általános javaslatok*

A sziki kocsord állományának hosszú távú fenntartása kizárólag alacsony intenzitású kaszálással lehetséges.

A kezelési egység területén a kaszálást *július 1. és augusztus 1. között* javasolt elvégezni, lehetőség szerint kézzel illetve kiséppel (a kézi kaszálás a kezelési egység nagyságát tekintve kivitelezhető módszer).

A minden évben erre az időpontra időzített kaszálás viszont a kocsord termésérését, és így szaporodását lehetetleníti el, az állomány megújulását, növekedését veszélyeztetve.

A fenti ellentmondást figyelembe véve - mivel a tervezési területen a kocsord viszonylag kis területre koncentrálva, tömött, összefüggő állományokban van jelen - alapvetően kétféle megoldás jöhet szóba a kocsordos állományok és az azokkal közvetlenül érintkező keskeny gypsávok kezelésére:

- A kocsordosnak minden évben csak egy részét (kb. harmadát, negyedét) kell lekaszálni az előírt időpontban, a többit pedig érintetlenül kell hagyni. A kaszált-nem kaszált részeket természetesen évente forgásban kell tartani, így biztosítva lesz minden területrészt folyamatos megújulása és egyúttal a kocsord évi termésérése is.
- A kocsordos állományokat (az egészet) alapvetően ki kell hagyni a kaszálásból, és csak három vagy négyévente illetve a megfelelő csapadékmennyiséget produkáló években kell kaszálni azokat az előírt időpontban.

A fenti két lehetőség közül a helyi adottságokat és a kezelési egység pillanatnyi állapotát figyelembe véve, az illetékes nemzeti park szakértőinek tanácsát kikérve kell dönteni.

A sziki kocsord, mint tápnövény jelentősége mellett a gyepek kaszálásának időzítése a peterakás szempontjából sem elhanyagolható. A tavaszi kaszálás és a széna területéről való lehordása az előző évben lerakott petéket veszélyezteti, az őszi kaszálás pedig az azévi petéket. Mivel a nöstények inkább a fejlettebb, erősebb szárú, 25-45 cm magas növényeket választják a petezésre, a nyár közepén, végén végrehajtott kaszálás esetén már nem biztos, hogy a növényzet eléri ezt a fejlettséget az októberi rajzásig (úgy, mint a kocsord esetében is).

Mivel a lepkék nem a kocsordra rakják a petéiket, előnyös a kocsord tövek közötti gyeses, pázsitfűvek alkotta növényzet jelenléte. A lepke petézése szempontjából a homogén, kizárólag csak a tápnövényből álló, összefüggő, nagy kiterjedésű kocsordos állományok ezért valószínűleg kevésbé előnyösek, mint a ritkább, kocsord-pázsitfű elegyes típusok vagy a gyepekben elszórtan elhelyezkedő kisebb kocsordos foltok.

Összefüggő, homogén kocsordos állományok esetén ezért kell kiemelt figyelmet fordítani az állományokkal határos keskeny gyepek kezelésére, kaszálásának módjára.

A kezelési egység legeltetése nem megengedhető, mert a legeltetés károsítja a gyepek fajkészletét csökkenti, a taposás veszélyezteti a felszín közelében lévő bábokat, továbbá a juh nem eszi meg a kocsordot, csak a fűfélét rágja, emiatt éppen az ideális fű-kocsord mozaikot szünteti meg.

Mivel a kezelési egység kis kiterjedésű, a cserjefajok terjedése a területen nem kívánatos.

(4) Gazdálkodáshoz kötődő kezelési javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírások

Az érintett természetközeli gyepek esetén a kötelezően betartandó előírásoknál a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X.18.) Korm. rend. előírásait szükséges alapul venni.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

Kód   Gyepterületre vonatkozó előírások

GY09   Fogasolás nem megengedett.

GY10   Tárcsázás nem megengedett.

GY11   Hengerezés nem megengedett.

GY12   Gyepszellőztetés nem megengedett.

GY13   Kiszántás nem megengedett.

GY20   Kizárólag kaszálással történő hasznosítás.

GY23   Biztosítani kell a felhalmozódott fűavar eltávolítását.

GY25   A területen lévő cserjék irtása és eltávolítása kötelező.

GY26   Inváziós fásszárúak mechanikus irtása kötelező.

GY35   A legeltetés tilos.

GY73   Kaszálás június 30. után lehetséges.

GY79   Évente az időjárási viszonyoknak és a gyepek állapotának megfelelő, természetvédelmi-ökológiai és gazdálkodási szempontokat egyaránt figyelembe

vevő kaszálási terv készítése és egyeztetése a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal, valamint az így egyeztetett kaszálási terv végrehajtása.

GY80 A gyeplet évente csak egyszer lehet kaszálni.

GY92 A gyepterület kaszálása, szárazítása esetén minimum 10 cm-es fűtarló biztosítása.

GY104 Tisztító kaszálás csak az inváziós gyomnövényekkel fertőzött foltokon lehetséges.

(5) Élőhely-rekonstrukciós és élőhely-fejlesztési javaslatok

A kezelési területen két különböző lelőhelyen található egy-egy kocsord állomány, ezek közül az egyik csak nagyon kis egyedszámú. Nehéz megítélni, hogy ez az állomány éppen eltűnő állapotban van vagy a kolonizáció, a terjedés kezdeti fázisában. Mindenképpen fontos lenne ezen állomány megmentése az eltűnéstől, az egyedszám megtartása, illetve növelése, ami ilyen kis egyedszám mellett már csak az egyes egyedek, növénytövek konkrét megóvásával, állapotuk folyamatos nyomon követésével vezethet eredményre. Ezen kívül mesterséges magvetéssel kísérletet kell tenni az egyedszám növelésére.

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

A kezelési egység területén az erdőtelepítés nem javasolt.

(7) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslat

Gazdálkodáshoz nem köthető jellegű kezelési javaslatok a kezelési egységre vonatkozóan nem merülnek fel.

(8) Kezelési javaslatok indoklása

A kezelési egység a közösségi jelentőségű jelölő állatfaj, a nagy szikibagoly (*Gortyna borelii lunata*) és a tápnövényéül szolgáló sziki kocsord (*Peucedanum officinale*) előfordulása alapján lett lehatárolva. A területen alkalmazott kezelésnek e két faj védelmét és fenntartását kell szolgálnia, amit kissé megnehezít az a körülmény, hogy a két faj különböző életmenetéből adódóan nincs olyan időpont a kezelés kivitelezésére, mely mindkét faj számára maradéktalanul optimális lenne.

A sziki kocsord állományának hosszú távú fenntartása kizárólag alacsony intenzitású kaszálással lehetséges. A kaszálással a nagy mennyiségű fűavar képződésének a megakadályozása, továbbá a spontán cserjésedés megakadályozása miatt van szükség. A kocsordosok nem megfelelő időpontban végzett kaszálása meggátolja a termésérést, és ezzel a növény szaporodását (másképpen a lepke hernyóját is elpusztíthatja), így idővel az állomány nagyságának a csökkenése következik be, ami a szikibagoly számának a csökkenését idézi elő.

A nagy szikibagoly petéjét októberben a kocsordok közvetlen közelében növekvő széles levelű pázsitfűfélék elszáradt levélhüvelyébe rakja. A tavasszal (április közepétől május közepéig) kikelő hernyók (a tavaszi tarlóégetéssel a peték elpusztulhatnak) felkeresik a kocsordost, és befúrják magukat a talajba, a növény gyökeréhez. Az első lárvastádium rövid ideig tart, a petéből kikelő lárvának mindössze egy napra elegendő tartalék tápanyaga van, ez alatt az idő alatt kell elérnie a tápnövényét, a kocsordot. Ez mindenképpen fontos körülmény, ugyanis valószínűsíthető, hogy azok a pázsitfű tövek, amelyeket a lepke a peterakásra választ, a

kocsord közvetlen közelében vannak. Az idősebb lárvastádiumok a talajszint alatt a növény raktározott tápanyagban gazdag gyökerét rágják (május végétől július végéig). A lepke hernyója augusztusban (egyres helyeken szeptemberben) bebábozódik. A báb különböző mélységben helyezkedik el a talajban, a kocsord gyökeréhez tapadva, sokszor egészen közel a felszínhez.

A bábokból az imágó kelése és a lepkék rajzása szeptembertől október végéig zajlik. Mivel a rajzás is a kocsord jelenlétét igényli a párzó egyedek részéről, fontos, hogy kaszálás esetén ekkora már újra legyenek friss hajtásai a növénynek. Végző soron elmondható, hogy a szikibagoly minden életciklusa kötődik a kocsordhoz.

Kaszálás esetén ezért a faj számára a lárva- és a bábstádiumban a talajfelszín alatt töltött idő az az időszak, amikor a kaszálás nem tehet kárt benne (a nehéz munkagéppel végzett kaszálás még ilyenkor is veszélyes lehet a felszín közelében elhelyezkedő bábokra!). Szem előtt kell tartani továbbá azt is, hogy a kaszálás úgy legyen időzítve, hogy a rajzás idejére már kisarjadjon a növény. Ezen okokból a kaszálás kivitelezését a szakemberek szerint legjobb június és július hónapokra időzíteni.

KE-5 kezelési egység

(1) Meghatározása: Olyan élőhelyek, amelyek valamilyen szinten bolygatottak, sérültek, nem természetesek vagy természetközeliak, az emberi hatás nyomait viselik magukon vagy éppen a tájképi hatást rontják: pl. roncsterületek; állattartásból megmaradt, elhagyatott épületek; libatartásra használt tavak vagy szennyvízdepóniák; magaskórós ruderalis gyomnövényzettel borított egykori jószágállások, földdel befedett hulladéklerakó, trágyaszarvas stb.

Ide kerültek besorolásra a gypszegélyek szántókkal határos el- vagy beszántásai, melyeket most szántóként művelnek; ezen kívül olyan szántóterületek, ahol a belvíz miatt fel kellett hagyni a művelést (ez egykor mocsárrét lehetett, melyet beszántottak); parlagok, ugarok.

Ebbe a kezelési egységbe került az elhagyott tanya, a hozzá tartozó gyümölcsösökkel és a tervezési területen előforduló kevés kisebb-nagyobb fasorok, facsoportok.

(2) Érintettség vizsgálata

- élőhelyek ÁNÉR-kódja: OF - Magaskórós ruderalis gyomnövényzet

U5 - Meddőhányók, földdel befedett hulladéklerakók

T10 - Fialat parlag és ugar

P7 - Hagyományos fajtájú, extenzíven művelt gyümölcsösök

U10 - Tanyák, családi gazdaságok

U11 - Út- és vasúthálózat

P2b - Galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések

OG - Taposott gyomnövényzet és ruderalis iszapnövényzet

S7 - Nem őshonos fajú ültetett facsoportok, erdősavok és fasorok

(3) Gazdálkodáshoz köthető általános javaslatok

A kezelési egység kaszálással történő gyommentesítését javasoljuk.

(4) Gazdálkodáshoz kötődő kezelési javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírások

- Gyepek esetén a kötelezően betartandó előírásoknál a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X.18.) Korm. rend. előírásait szükséges alapul venni.
- Ugyancsak szükséges alapul venni a 2012. évi CLXXXV. törvény a hulladékról előírásait (Magyarázat: a kezelési egység az illegális hulladéklerakatokat is tartalmazza).

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

Kód   Gyepterületre vonatkozó előírás-javaslatok

- GY33   A gyepterületen előforduló őshonos hagyasfák, hagyasfa csoportok (delelő fák), valamint cserjés foltok eltávolítása nem megengedett.
- GY107   Az inváziós gyomok virágzásban történő kaszálása kötelező.
- GY108   Erősen fertőzött foltokat sokkoló kaszálással évente legalább háromszor kezelni kell.
- GY112   Tisztító kaszálás, szárazzás szeptember 1. után kezdhető meg, amely alól kivételt képez július 15-i dátummal az inváziós növényfajok konkrét állományait érintő kaszálás és szárazzás.

(5) Élőhely-rekonstrukciós és élőhely-fejlesztési javaslatok

A zavart helyek ruderalis gyomos foltjait a sűrűbben végzett kaszálással lehetőleg le kell gyengíteni, fel kell számolni.

Az állattartó telepek, mezőgazdasági termelő szövetkezetek épületeinek megmaradt, felújításra, további használatra már nem alkalmas, romos maradványait le kell bontani, anyagukat el kell hordani a területről.

Nagyobb volumenű vállalkozás lenne, ezért csak külső – pályázati – forrás bevonásával lenne megvalósítható a jelenleg csak tájsebként funkcionáló három egykoron libatartásra használt mesterségesen kialakított „tó” gátfalainak lebontása. Tereprendezéssel az eredeti felszín, domborzat visszaállítását kellene elérni. Az így kialakított talajfelszín vissza kell gyepesíteni; ezt vagy spontán gyepesedéssel vagy a szomszédos gyepterületekre jellemző pázsitfűfajok vetésével kell elérni.

A Szerep település déli határában található befedett hulladéklerakó nyugati végén még kivehető a régi kubikgödrök maradványa. Itt a felszín egyenetlen, több helyen is szemetes. Az egyenetlen talajfelszín kiegyenlítése, az eredeti térszín visszaállítása lenne az elérendő cél és az illegális szemétkerakás megszüntetése.

A gyeptáblák sarkaiban létrehozott trágyalerakatokat – a tervezési területen két ilyen depónia is előfordul – sürgősen fel kell számolni.

A be- vagy elszántott szántórészek eredeti művelési ágba (azaz kaszáló vagy legelő) való visszaállítása lenne javasolt a művelés felhagyásával, a terület visszagyepesedésével/visszagyepesítésével.

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

A kezelési egység területén az erdőtelepítés nem javasolt.

(7) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslat

Gazdálkodáshoz nem köthető jellegű kezelési javaslatok a kezelési egységre vonatkozóan nem merülnek fel.

(8) Kezelési javaslatok indoklása

Az erősen gyomos területek veszélyt jelentenek a környező gyepekre azáltal, hogy a gyomfajok folyamatos terjedését, terjesztését teszik lehetővé.

A tervezési területen található használaton kívüli mezőgazdasági építmények, épületek nem illenek a tájképbe, rontják a puszta jellemző képét, arculatát.

A gyepterületeken létrehozott trágyadepóniákból szivárgó trágyalé káros hatással van a gyepek állapotára, fajösszetételére.

3.2.1.2. Vízgazdálkodást érintő kezelési javaslatok

A tervezési terület arculatát a vízállapota határozza meg, a felszíni vizek elvezetése a talajvízszint mélyebbre kerülését, az élőhelyek szárazodását, átalakulását vonhatja maga után. A keresztülhaladó Hamvas-csatorna a legnagyobb felszíni víztest a területen, ennek következtében óriási szereppel bír a helyi vízviszonyokra nézve a teljes tervezési területet érintve (leginkább a KE-3).

Javasoljuk megvizsgálni, milyen mértékű a lecsapoló hatás az egyes kezelési egységek területén, és ennek megfelelő, vízvisszatartást segítő vízügyi beavatkozás kezdeményezését foganatosítani. Kora tavasszal a hóolvadást követően jellemzően nyílt víztestekkel jellemezhetők a terület mélyebb pontjai, amely a szikes élőhelyek, elsősorban az ürmöspusztagyeppek, a szikes rétek, a szikes padka-vakszik mozaikok élőlényközösségeinek speciális igényeit teremti meg, így megfelelő vízkormányzással törekedni kell a vízállapot megtartására.

Indoklás

A beavatkozás véleményünk szerint a Gatály esetében gazdálkodási szempontból is kedvező lenne, hiszen differenciáltabbá lehetne tenni a területen a gazdálkodást, és csökkenteni lehetne a „kisült” legelők kisebb fűhozamából adódó kockázatot, hiszen a tartósabb vízborításnak kitett gyepek fűhozama jelentősebb, ugyanakkor a nyári szárazság idején is nagyobb tápértékű legelőt biztosítanak, és nem elhanyagolható a talajvízre, illetőleg a mikroklímára gyakorolt pozitív hatás sem.

3.2.2. Élőhely-rekonstrukció és élőhelyfejlesztés

Az élőhely-rekonstrukciós és élőhely-fejlesztési javaslatok a kezelési egységek szerint kerültek kifejtésre. Vissza(be)gyepesítésre lenne szükség a KE-2 és KE-5, a lecsapoló hatás mérséklésére a KE-3 esetében, illetve KE-4 kiterjedésének növelése is szükséges. A kezelési egységeknél már szó esett ezek szükségességéről.

3.2.3. Fajvédelmi intézkedések

A területen előforduló, a kijelölés alapjául nem szolgáló de közösségi jelentőségű fajok érdekében javasolt fajvédelmi intézkedések.

A **kisfészki aszat** (*Cirsium brachycephalum*) védelme érdekében a legfontosabb a terület vízállapotának fenntartása.

A **nagy tűzlepke** (*Lycaena dispar*) hernyójának tápnövénye szinte mindig a fodros (*Rumex crispus*) és a keskenylevelű lórom (*Rumex stenophyllus*). Mennyiségük nagymértékben függ az előző és az azévi csapadékviszonyoktól. Nem kedvelik a kaszálást, a marhalegeltetés az ideális. Ráadásul a lepke a sóskafélék tölevélnyel-maradványai között telet, amit a kaszálás sokkal kevésbé hagy épen (a marha nem legeli a sóska fajokat). Cél a terület hidrológiai viszonyainak javítása és szarvasmarha legeltetés optimalizálása.

A **nagy szikibagoly** (*Gortyna borelii lunata*) védelmében elsősorban az élőhelyének és vele együtt a kizárólagos tápnövényének, a sziki kocsordnak (*Peucedanum officinale*) fennmaradását kell biztosítani a cserjésedés megfékezésével, továbbá a megfelelő időben és módszerrel végzett kaszálással (lásd. Kezelési javaslatok fejezet, KE-4 Kezelési egység).

A **dunai tarajosgöte** (*Triturus dobrogicus*) és a **vöröshasú unka** (*Bombina bombina*) védelme érdekében megfogalmazott intézkedések:

- Javasolt a terület időszakos vízü élőhelyeinek (mocsarak, kubikgödrök, árkok) megőrzése, a terület hidrológiai viszonyait negatívan érintő vízelvezetések mellőzése. Fontos a szikes gyepi élőhelyek megőrzése, természetességi állapotuk javítása (megfelelő intenzitású legeltetés, inváziós fajok visszaszorítása). Indokolt környezetkímélő szántóföldi gazdálkodás folytatása a terület táji környezetében.
- A mocsári növényzettől sűrűn benőtt mesterséges vizes élőhelyeken indokolt a növényzet részleges visszaszorítása. Szintén indokolt lehet a feltöltődő kubikgödrök részleges kotrása, illetve egyes – egyéb jelentős fajok szempontjából kevésbé értékes – mederrészek kimélyítése.

Az **ürge** (*Spermophilus citellus*) állományának megerősítése érdekében visszatelepítésre lenne szükség, mivel a faj itteni populációjának mérete oly mértékben lecsökkent vagy kipusztult, hogy nem sikerült kimutatni a területről.

3.2.4. Kutatás, monitorozás

A jelölő pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*) élőhely monitorozását a Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer (NBmR) módszerének alkalmazásával javasolt legalább 3 évente (lehetőleg júniusban) végezni.

A **kisfészki aszat** (*Cirsium brachycephalum*) esetében javasoljuk az állományváltozás folyamatos nyomon követését az NBmR protokoll szerint.

A **nagy tűzlepke** (*Lycaena dispar*) monitorozása NBmR protokoll szerint végezhető, 5 évente.

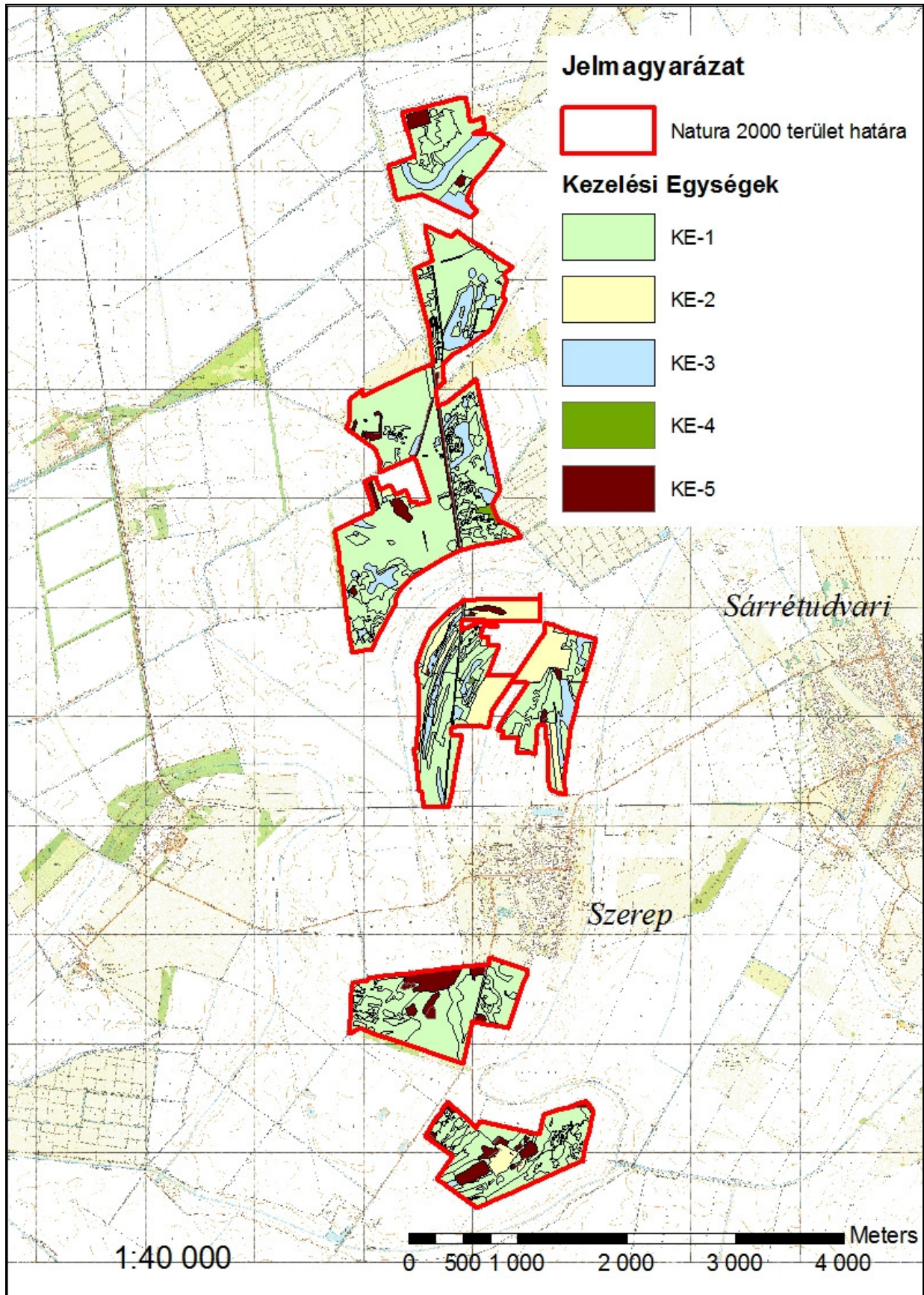
A **nagy szikibagoly** (*Gortyna borelii lunata*) populációméret változásának vizsgálatához évenkénti ún. „hernyórágás nyom felmérés” szükséges. Augusztustól a kocsordok tövében található tenyérszerű nagyságú, világossárga, faforgácsszerű halmok számlálása szükséges. Ezeket az ürülékcsomókat a hernyók a gyökérrágás idején felnyomják a talaj szintje fölé. Mivel meglehetősen kisméretű a kocsordos pusztagyep, így az élőhely teljes területén érdemes felmérni az összegyűjtött számot.

A jelölő **kétéltűfajok** monitorozását optimális esetben évente, minimálisan ötévente megismételt, standardizált mintavételezéssel indokolt elvégezni. Mindkét faj esetén rendkívül nehéz a valós egyedszámot megbecsülni, az egyedszám több nagyságrendet elérő fluktuációja pedig az eredmények értékelhetőségét nehezíti. Mintavételi helyeket javasolt természetes mocsárfoltokban, valamint kubikgödrökben kijelölni. A dunai tarajosgöte (*Triturus dobrogicus*) esetén palackcsapdázás, valamint transzekt mentén végzett peteszámlálás, a vöröshasú unka (*Bombina bombina*) esetén akusztikus, valamint transzekt mentén végzett vizuális felmérés a javasolt módszer. A tervezési terület részegységei között futó közutakon javasolt a gázolások mértékének vizsgálata útfelméréssel.

Az **ürge** (*Spermophilus citellus*) monitorozását standard NBmR módszer szerinti (lyukszámláson lapuló) relatív sűrűségbecsléssel indokolt megvalósítani.

3.2.5. Mellékletek

A gazdálkodáshoz és egyéb területhasználathoz köthető kezelési egységek megjelenítése (2014-es állapot).

3.3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogi háttér és a tulajdonviszonyok függvényében

A tervezési terület egésze az Aranyosi-legelő (HUHN20138) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területbe tartozik, tehát a tervezési területre alapvetően a 275/2004 (X.8.) Kormányrendelet az irányadó.

Ezen túl a terület 100 %-a része a Bihar különleges madárvédelmi területnek (KMT) (kód: HUHN10003) egyben az országos ökológiai hálózat magterület övezete is (ld. 1.6. fejezet).

A terület 66,8 %-a magántulajdon, 30,65 %-a részvénytársasági tulajdon, 1%-a állami tulajdon valamint kevesebb mint 1 %-a önkormányzati és mezőgazdasági termelő szövetkezeti tulajdon. A terület nem tartozik a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság saját vagyonkezelésébe. A nagyon sok tulajdonos által érintett osztatlan közös tulajdon a magántulajdon jellemző a területen.

A kezelési javaslatok megvalósítása esetén a fentebb összefoglalt körülményeket kell figyelembe venni.

3.3.1. Agrártámogatások

3.3.1.1. Jelenlegi működő agrártámogatási rendszer

A jelenleg hatályos Mezőgazdasági Parcella Azonosító Rendszer alapján a Gatály kiemelt jelentőségű természet-megőrzési terület Püspökladány és Szerep település közigazgatási területét érintve az alábbi azonosítóval jelzett fizikai blokkokban található:

MEPAR Blokkazonosító	teljes terület	támogatható terület	KAT	MTT
L9REX-6-11	59.78 ha	57.16 ha	KAT20	Bihari-sík (zóna: A)
L9EUX-8-11	29.64 ha	27.06 ha	KAT20	Bihari-sík (zóna: B)
LC47X-D-11	84.07 ha	79.62 ha	KAT20	Bihari-sík (zóna: A)
L0DN0-R-11	48.30 ha	45.85 ha	KAT20	Bihari-sík (zóna: A)
L1CF0-K-11	13.78 ha	12.96 ha	KAT20	Bihari-sík (zóna: A)
LHX80-E-11	13.90 ha	13.78 ha	KAT20	Bihari-sík (zóna: A)
L1J80-J-11	13.40 ha	12.60 ha	KAT20	Bihari-sík (zóna: A)
LHLN0-H-11	2.58 ha	0.00 ha	KAT20	Bihari-sík (zóna: A)
L0H20-8-11	65.69 ha	58.04 ha	NEM	Bihari-sík (zóna: A)

L2P20-J-11	31.11 ha	30.08 ha	KAT20	Bihari-sík (zóna: A)
LH920-K-11	53.92 ha	52.14 ha	KAT20	Bihari-sík (zóna: A)
L3480-6-11	39.52 ha	35.96 ha	KAT20	Bihari-sík (zóna: A)
LP0N0-3-11	90.55 ha	89.62 ha	KAT20	Bihari-sík (zóna: A)
L5EV0-6-11	20.05 ha	18.88 ha	KAT20	Bihari-sík (zóna: A)
LHEV0-J-11	18.78 ha	18.19 ha	KAT20	NEM
LC480-F-11	86.54 ha	77.68 ha	KAT20	NEM
L9X80-7-11	32.69 ha	29.10 ha	KAT20	NEM
LECF0-Y-11	86.59 ha	85.73 ha	NEM	Bihari-sík (zóna: C)

A fizikai blokkok területnagyságának megközelítőleg 88 %-a mezőgazdaságilag támogatható területre esik, melyre agrártámogatás igényelhető. A gazdálkodó mezőgazdasági termelők számára az alábbi agrártámogatási források érhetőek el:

Egységes területalapú támogatás (SAPS)

A támogatás mértékéről évente a vidékfejlesztésért felelős miniszter dönt miniszteri rendeletben. Jelenleg a támogatási összeg megközelítőleg 65.000 Ft/ha/gazdálkodási év. A támogatás igénybevételének feltétele, hogy a gazdálkodó maradéktalanul tartsa be az 50/2008.(IV.24.) FVM rendeletben foglaltakat, amely a Helyes Mezőgazdasági és Környezeti állapot feltételrendszereit tartalmazza.

Agrár-környezetgazdálkodási támogatás (AKG)

Középhosszú távú (5 gazdálkodási év) támogatási rendszer, melynek feltételeit a Vidékfejlesztési Miniszter által kiadott miniszteri rendelet szabályoz. Az elérhető támogatás mértéke attól függ, milyen célprogramot választ a gazdálkodó. Ezek a következők lehetnek: az extenzív gyepgazdálkodás célprogramban legeltetési hasznosítás esetén 77 EUR/ha-nak megfelelő forintösszeg, kaszálásos hasznosítás esetén 40 EUR/ha-nak megfelelő forintösszeg. Ökológiai gyepgazdálkodás célprogramban legeltetési hasznosítás esetén 85 EUR/ha-nak megfelelő forintösszeg, kaszálásos hasznosítás esetén 48 EUR/ha-nak megfelelő forintösszeg érhető el.

Kötelező földhasználati előírások ellenértékéért igényelhető kompenzációs jellegű kifizetések

Tekintettel arra, hogy a 269/2007. (X. 18.) Korm. rendelet alapján földhasználati előírások vannak hatályban a gyepterületekre vonatkozóan, a Natura 2000 gyepterületeken történő gazdálkodáshoz területalapú, kompenzációs támogatás vehető igénybe, melynek értéke 38 EUR/ha évente..

Önkéntesen vállalt előírások nyomán igényelhető mező- és erdőgazdálkodási támogatások

Az agrár-környezetgazdálkodási célprogramok közül az ország egész területén (a támogatható területeken) igénybe vehető *horizontális* szántóföldi, gyepgazdálkodási és ültetvény célprogramok érhetők el.

Nem termelő mezőgazdasági beruházások

Támogatás vehető igénybe olyan földhasználati intézkedésekre, amelyek gazdálkodáshoz közvetlenül nem kapcsolódnak, ugyanakkor a vidéki táj értékeinek, állat- és növényvilágának fennmaradását szolgálják, ez által növelik a Natura 2000 területek közjóléti értékét, illetve hozzájárulnak a környezetgazdálkodási célok teljesítéséhez.

Kedvezőtlen Adottságú Területek támogatása (25/2007. (IV.17.) FVM rendelet)

Ez az intézkedés támogatási lehetőséget biztosít a kedvezőtlen természeti adottságokkal rendelkező területeken gazdálkodók részére az 1257/1999/EK tanácsi rendeletének 19-20. cikkelyei alapján.

A kedvezőtlen adottságú területek (KAT) támogatásának célja a fenti rendelet 19. cikkében, valamint 20. cikkében meghatározott, a gazdálkodás eredményességét kedvezőtlenül befolyásoló gazdasági, társadalmi és természeti tényezők hatásainak részbeni kompenzációja. A KAT támogatás a Natura 2000 támogatással együtt igényelhető.

3.3.1.2. Javasolt agrártámogatási rendszer

Kifejezetten Natura 2000 területekre jelenleg a Natura 2000 gyep- és erdőterületekre vonatkozóan létezik kompenzációs kifizetés. Látható azonban, hogy jelenleg nincsen hatályban szántó művelési ágú, valamint egyéb természetvédelmi szempontból fontos élőhelyre (vizes élőhelyek stb.) kidolgozott földhasználati előírás, illetve ez alapján kompenzációs kifizetés. Ebből adódóan ezekre a területekre csupán az egyéb földhasználati korlátozások (nitrát területekre, védett területekre vonatkozó) vannak érvényben, speciális faj és élőhelyvédelmi intézkedések nincsenek.

A Natura 2000 gyepterületekre vonatkozó jelenlegi földhasználati előírások általános értelemben olyan gyephasználatot támogatnak, amely országos léptéket tekintve általában szükségesek a gyep természetességének megőrzéséhez. Ugyanakkor általánosságukból következően nem képesek kezelni olyan helyi és speciális problémákat, amelyek éppen a jelölő értékek miatt fontosak (egyes kivételes esetekben akár ellent is mondhatnak a Natura 2000 célkitűzéseknek). A fenntartási terv egyik szerepe éppen azoknak a lokális kezelési feladatoknak a meghatározása, amelyek támogatási rendszerbe való beépítése a Natura 2000 célkitűzések szempontjából szükséges.

A Gátály fenntartási tervének tanulságai alapján az agrártámogatási rendszer módosításával, bővítésével, kiegészítésével kapcsolatban a javaslatok két szintre bontva képzelhetők el:

Kötelező szint: A terület jelenlegi állapotának megőrzése érdekében szükséges tevékenységek, amelyeket minden Natura 2000 földhasználóra kötelező érvényűen szükséges érvénybe léptetni. Ez a kötelező földhasználati szabályok kibővítésével, illetve a meglévő szabályok módosításával/összehangolásával, és a hozzájuk kapcsolódó kompenzációs kifizetések megváltoztatásával léptethető életbe. A Gatály Natura 2000 terület vonatkozásában ebbe a körbe illeszthető eszközök a következők:

- A Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007 (X.18.) Korm. rendelet vonatkozó egyes jelenlegi szabályai felülvizsgálatával a kaszálatlanul hagyott terület nagyságának tágabb határok közötti meghatározását szolgáló eszközök.

Önkéntes szint: A terület természeti állapotának javítását szolgáló eszközök, amelyek az egyes területek, kezelési egységek sajátosságainak megfelelően önkéntes vállalás alapján ösztönzik a területhasználót az élőhelyek állapotának javítására, a közösségi jelentőségű fajok populációinak erősítésére. Ezek az eszközök ilyen értelemben átmenetet mutatnak az élőhely-fejlesztési és élőhely-rekonstrukciós támogatások irányába, de nem jelentenek olyan mértékű beavatkozást, ami kifejezetten nagy beruházási igényűek. A Gatály Natura 2000 terület vonatkozásában ebbe a körbe illeszthető eszközök a következők:

- A Natura 2000 területen található szántókon a környezetkímélő növényvédő szerek használatát ösztönző eszközök.
- A Natura 2000 területen található szántókon a műtrágyahasználat csökkentését ösztönző eszközök.
- A Natura 2000 területen található szántók gyeppe, vagy vizes élőhellyé alakítását ösztönző eszközök.

A jelenlegi támogatási rendszer nem teszi érdekeltté a gazdálkodókat a nem hasznosított mezőgazdasági területek megőrzésében, hanem kifejezetten azok eltüntetésére ösztönöz.

Mivel ezek a területek nem támogatható területrészek, a támogatható terület maximalizálása érdekében a gazdálkodók eltüntetik a szegélyvegetációt, bokorfüzeseket, kaszálják az értéktelen szénát adó, vagy vízállásos területeket is, amelyeken korábban sosem folytattak gyeptulajdonosként. Ez a helyzet véleményünk szerint csak akkor szüntethető meg, ha agrártámogatás lesz igényelhető a nem művelt területekre, azaz nemcsak a kivett művelési ágú területekre, hanem a művelés alatt álló területek egyes részterületeire is.

A Natura 2000 területek közötti koherencia biztosítása érdekében fontos lenne a természeti területek és az ökológiai hálózatba tartozó területek kedvező állapotának megőrzése a Natura 2000 területeken kívül is.

A fenti problémára megoldás lehet, ha a természetvédelmi szempontból értékes, de gazdaságosan nem művelhető területek is legalább minimális mértékben támogathatóak lennének, ezáltal nem lennének teljesen haszontalanok a tulajdonosok, földhasználók számára.

A támogatási rendszer kialakítása során figyelembe kellene vennie a támogatásra benyújtott terület természetvédelmi értékességét, az ott megtalálható, elkülönülő élőhelyfoltok

természetességi értékét és a jó természetességű területeken vagy részterületeken azoknak a fennmaradását segítő gazdálkodást vagy akár a „nem beavatkozást” kellene ösztönözni.

3.3.2. Pályázatok

A területre vonatkozóan jelenleg nincs folyamatban pályázat megvalósítása, illetve pályázat előkészítése. Az elsősorban pályázati forrásból (KEHOP, LIFE) finanszírozható projektek indítására vagy abban való részvételre nyílna lehetőség leginkább. A pannon szikes sztyeppék (1530*) és síksági pannon löszgyepek (6250*) élőhelytípus kiemelt közösségi jelentőségű, ami a LIFE programban magasabb, 75%-os uniós társfinanszírozást tesz lehetővé.

3.3.3. Egyéb

A tervezési területre vonatkozóan nincs egyéb javaslat.

3.4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja

3.4.1. Felhasznált kommunikációs eszközök

A fenntartási terv készítése során folyamatos kapcsolattartás történt a helyi érintettekkel.

1. Előzetesen **interjúk** készültek (személyesen – telefonon keresztül) a területileg illetékes önkormányzatokkal (Püspökladány, Szerep).
2. A kommunikációs időszakban cikk jelent meg a projekt **honlapján** (<http://natura2000.nimfea.hu/20100.htm>).
3. A terv egyeztetési fóruma előtt, telefonos és e-mailes **kapcsolatfelvétel** történt a fent említett címzettekén kívül a falugazdással, a gazdálkodókkal, a működési terület szerint érintett vízgazdálkodási társulattal (Hamvas Sárréti Vízgazdálkodási Társulat), vízügyi hatósággal (Tiszántúli Vízügyi Igazgatóság), zöldhatósággal (Tiszántúli Környezetvédelmi és Természetvédelmi Felügyelőség) és nemzeti park igazgatósággal (Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság) is. A terv egyeztetési változata e-maillen keresztül jutott el az érintettekhez.
4. Az önkormányzat képviselői személyes és e-mail-es megkeresés után **kifüggesztették** a terv előzetes változatát.

A fenntartási terv egyeztetési folyamata.

1. **Fórum** (2014. augusztus 27. Püspökladány, résztvevők száma: 7 fő): A terület nagysága és az érintett település és lakosságszám alapján egy fórum megtartása volt indokolt.

Az egyeztető fórum jelentősége elsősorban abban rejlik, hogy ennek révén az érintettek egy nyílt tervezési folyamatba kapcsolódhatnak be, megoszthatják egymással és a tervezőkkel a véleményüket a fenntartási tervek kapcsán, és változtatásokat eszközölhetnek. Mindezzel nem csak javul a terv szakmai színvonala (hiszen több szempontot tükröz), de növekszik a terv helyi elfogadottsága is.

A fórumra meghívást kaptak a település vezetői, a jelentősebb helyi gazdálkodók, a falugazdász, a vadásztársaságok és a hivatalos szervek. A projektben résztvevők oldaláról a tervező, illetve a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság munkatársai vettek részt. A fórumot a Trollius Europaeus Bt. és a Nimfea Természetvédelmi Egyesület vezette le, az elhangzottakról jegyzőkönyv készült, amelyet átadott a tervezőnek, hogy

az észrevételeket építse be a terv végső változatába. . A beépített véleményeket a 3.4.3. fejezet táblázata tartalmazza.

2. **Terepbejárás** (2014. augusztus 27. Püspökladány, résztvevők száma: 2 fő): a falufórum után a kJTt természetvédelmi óra által vezetett a terepbejárásra volt lehetőség, amely során személyesen meg lehetett tekinteni, a Trollius Europaeus Bt. és a Nimfea Természetvédelmi Egyesület jegyzőkönyv vezetése mellett a terv által és a fórum során felvetett konfliktusforrásokat.
3. Az érintettek lehetőséget kaptak a terv írásban történő véleményezésére is. Az észrevételek beépítése a terv végső változatába minden esetben a tervező feladata volt.
4. Az egyeztetés folyamán a véleményezhető terv dokumentáció megtekinthető volt a projekt **honlapján**, amely elérhető a <http://natura2000.nimfea.hu/20144.htm> hivatkozáson. Ugyanitt véleményezési lehetőség is volt, a beérkezett észrevételek beépítése a terv végső változatába minden esetben a tervező feladata volt.

A fenntartási terv elfogadását követően javasolt kommunikációs intézkedések:

1. A fenntartási terv elérőségének biztosítása a nagyközönség számára.
2. Hasznos lenne további tájékoztató táblák kihelyezése a tervezési terület különböző pontjain, amelyből a gazdálkodók és a területen megfordulók megismerhetik a kJTt kijelölésének céljait, a fontosabb jelölőfajokat és élőhelyeket, valamint a kötelező előírásokat és támogatási lehetőségeket.

3.4.2. A kommunikáció címzettjei

1. a Gatály Natura 2000 területtel érintett települések önkormányzatának (Püspökladány, Szerep) képviselői,
2. jelentősebb helyi gazdálkodók (összesen 7),
3. a kJTt területén működő vadásztársaságok (Püspökladányi Vadásztársaság és Szerepi Tűzokvédő Földtulajdonosi Vadásztársaság) képviselői,
4. területileg illetékes falugazdászok (összesen 2),
5. Tiszántúli Vízügyi Igazgatóság,
6. Tiszántúli Környezetvédelmi és Természetvédelmi Felügyelőség,
7. Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság
8. Hamvas Sárréti Vízgazdálkodási Társulat

3.4.3. Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel

A kezelő és hatósági szervezetek és magánszemélyek közül nem jelent meg mindenki az egyeztető fórumon, vagy nem nyilvánított véleményt. Viszont az alábbi táblázatban összegyűjtött, beérkezett vélemények a terv végső változatába beépítésre kerültek.

Kommunikációs címzett	Alkalmazott eszköz	Visszajelzett-e?	Hogyan?	Beépült-e a tervbe?	Hogyan? Ha nem, miért?
Püspökladány település önkormányzatának képviselői	önkormányzati kifüggesztés, honlapmegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen, de nem formált véleményt a fenntartási tervről			
Szerep település önkormányzatának képviselői	önkormányzati kifüggesztés, honlapmegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen, de nem formált véleményt a fenntartási tervről			
Helyi gazdálkodók (összesen 7)	önkormányzati kifüggesztés, honlapmegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen, de nem formáltak véleményt a fenntartási tervről			
Vadásztársaság (Püspökladányi Vadásztársaság)	önkormányzati kifüggesztés, honlapmegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	nem			
Vadásztársaság (Szerepi Túzokvédő Földtulajdonosi Vadásztársaság)	önkormányzati kifüggesztés, honlapmegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	a fórumon megjelent, de nem formált véleményt a fenntartási tervről			
Falugazdász (összesen 2)	önkormányzati kifüggesztés, honlapmegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	a fórumon megjelent, de nem formált véleményt a fenntartási tervről			
Tiszántúli Vízügyi Igazgatóság	önkormányzati kifüggesztés, honlapmegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen, de nem formáltak véleményt a fenntartási tervről			
Tiszántúli Környezetvédelmi és Természetvédelmi	önkormányzati kifüggesztés, honlapmegjelenés, e-mail értesítő a	igen, de nem formáltak véleményt a fenntartási	-	-	-

Felügyelőség	társadalmi egyeztetésről	tervről			
Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság	önkormányzati kifüggesztés, honlapmegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen	e-mailben és fórumon megjelentek	igen	ügyféli minőségében a HNPI a fenntartási terv egy részét maga készítette.
Hamvas Sárréti Vízgazdálkodási Társulat	önkormányzati kifüggesztés, honlapmegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen, de nem formáltak véleményt a fenntartási tervről	-	-	-

ÚJ MAGYARORSZÁG
VIDÉKFEJLESZTÉSI PROGRAM
2007-2013

Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap:
a vidéki területekbe beruházó Európa

II. A Natura 2000 fenntartási terv készítését megalapozó dokumentáció

1. A tervezési terület alapállapot jellemzése

1.1. Környezeti adottságok

A Gatály kjKTT a Berettyó-Körös-vidék középtájon belül, a Nagy-Sárrét kistájon fekszik, annak északi tájhatára közelében.

1.1.1. Éghajlati adottságok

A Gatály éghajlata mérsékelt meleg és száraz. A *napsütéses* órák évi összege 1960 és 2000 óra között van; nyáron 790–800, télen 180–185 óra napsütés jut a területre.

Az évi *középhőmérséklet* sokévi átlaga 10,1-10,3 °C, a vegetációs időszak átlaghőmérséklete 17,2–17,4 °C. A napi középhőmérséklet április 1–2. után 10 °C fölé emelkedik, és 198–200 napig – október 20-ig – fölötte is marad. Az utolsó tavaszi fagyok április 8–10-én várhatók, míg az első őszi október 22–24-én, s így a fagymentes időszak 194–197 napig tart. A legmelegebb nyári napok maximum hőmérsékleteinek átlaga 34,2–34,6 °C (nyugaton a több), a legalacsonyabb téli minimum hőmérsékletek átlaga pedig -16,5 és -17,0 °C közötti.

A *csapadék* évi összege 520–540 mm, a nyugati részeken azonban kevéssel alatta marad az 520 mm-nek is. Az évi mennyiségből 310–320 mm a vegetációs időszakban hullik. A téli időszak hótakarós napjainak átlagos száma 34–35, az átlagos maximális vastagsága 16–17 cm. A kistáj ariditási indexe 1,30–1,35, a nyugati részeken kicsit nagyobb.

Az uralkodó *szélirány* az északi, második helyen a déli áll, az átlagos szélsébség 2,5 és 3 m/s közötti.

Kevés és szeszélyes eloszlású a csapadék; főként a szárazságtűrő növényfajok számára megfelelő az éghajlat.

A jelölő pannon szikes sztyepék és mocsarak (1530*) élőhely mérsékelt övi, kontinentális körülmények között maradt fenn. A csapadék átlagos évi mennyisége is a kontinentális jellegre utal. Az utóbbi évtizedekben tapasztalt csökkenő csapadékmennyiség és a gyakran jelentkező aszály az élőhelyek összetételének változásához, a biodiverzitás szegényedéséhez vezet.

1.1.2. Vízrajzi adottságok

A tervezési területhez tartozó pusztarészek a Hamvas-csatorna (46 km, 361 km²) és a Sárréti-csatorna (70 km, 386 km²) vízgyűjtő területéhez tartoznak. Gyér lefolyású (száraz), vízhiányos terület. Az egykori nagy területű mocsár- és lápvidéket sűrű csatornahálózat csapolja le és belvízmentesíti. A terület állóvizekkel nem rendelkezik. A Gatályon 4-6 m között található a talajvíz. A rétegvíz mennyisége nem jelentős. Az artézi kutak száma nagy. A terület jelölő szikes élőhelye talajvíztől befolyásolt élőhelyek növénytársulása, így azt (és az azokhoz kötődő jelölő fajokat) a vízrajzi adottságok jelentősen befolyásolják.

A területen jelen lévő közösségi jelentőségű kétélűfajok számára kedvező természetes és mesterséges vizes élőhelyek. Ezek közül a dunai tarajosgöte (*Triturus dobrogicus*) és vöröshasú unka (*Bombina bombina*) számára a kubikgödrök az időszakos vízállású

tocsogósok a legjelentősebbek. Megfelelő szárazföldi élőhelyek (mocsárrét és száraz gyepek) rendelkezésre állnak, de a magasabb térszíneken a szántók viszonylag nagy aránya és a tágabb környezet intenzív szántóföldi jellege kedvezőtlen adottságként értékelhető, mind a fajok, mind a területre kerülő vizek minősége szempontjából.

1.1.3. Talajtani adottságok

A tervezési területet magába foglaló Sárrét kistáj magja a hajdani Nagy-Sárrét hordalékkúp és folyóhátak közé zárt, ma is gyenge lefolyású, magas talajvízjárású ártéri síksági teknője. Talajai főleg lecsapolt és telkesített síkláp-talajok, amelyeken főleg réteket, legelőket, rétlápokot és láperdő maradványokat találunk. Szántókkal csak a szigetszerűen kiemelkedő hátság felszíneket hasznosítják. Északról és délről ehhez holtmedrekkel és csatornákkal sűrűn szabdalta alacsony fekvésű ártéri síkság csatlakozik, amelynek talajai délről főleg réti talajok, északról réti és mélyben sós réti csernozjomok. Ennek megfelelően az utóbbin kizárólagos a szántóföldi hasznosítás, amíg a réti talajokon a rét és legelő is előfordul. Így a kistáj mindenképpen erősen kultúrstryepp jellegű. Végül nyugaton, a Hortobágy-Berettyó mellékén folyóhátak közé zárt magas talajvízű, rossz lefolyású alacsony ártéri síkság húzódik, amely többnyire elszikesedett. A szántóföldeket a laposok magas talajvízű szikesen típusos szikes növényzetű legelők tarkítják.

A táj valamennyi talaja vízhatás alatt képződött.

A nem közvetlen talajvízhatás alatt álló réti csernozjom talajok a terület 16%-án találhatóak. Löszös üledéken képződtek, akárcsak a szintén 16%-ban előforduló, a szikes talajvíz miatt mélyben sós változataik, amelyek mechanikai összetétele vályog vagy agyagos vályog; nem felszíntől karbonátosak, kémhatásuk gyengén savanyú, szervesanyag-tartalmuk 2-4 % közötti.

A közvetlen vízhatás alatti talajok közül a szikes talajok kiterjedtek, az összterület 36%-át borítják. A réti szolonyec talajok löszös anyagon képződtek, vályogos agyag vagy agyag mechanikai összetételűek, nem felszíntől karbonátosak és a terület 24%-át foglalják. A kevésbé szikes – mélyebb átlagos talajvízszintű – sztyepesedő réti szolonyec 10% területre terjednek ki. A felső 15-20 cm-es talajrétegben nem szikes szolonyeces réti talajok 2% területen fordulnak elő. A nem szikes, általában agyag fizikai féleségű, nem felszíntől karbonátos, 4% körüli szerves anyagot tartalmazó réti talajok 24% területen találhatóak. A réti öntéstalajok és a lápos réti talajok a kistáj keleti határa mentén 1%, ill. <0,5% területen fordulnak elő. A kistáj déli részén a lecsapolt és telkesített síkláp talajok 7% területet foglalnak. A talajviszonyok megfelelnek a jelölő élőhely és az ahhoz kötődő fajok igényeinek.

1.2. Természeti adottságok

Gatály kJTT a Nagy-Sárrét kistájban helyezkedik el, a kistáj keleti részén.

Mint ahogy az a kistáj nevéből is sejthető, és ahogy azt az egykori leírások, térképek is bizonyítják, tájtörténetileg a tervezési terület az egykori Nagy-Sárrét mocsárvilágának a része volt, annak északi, északnyugati szélén helyezkedett el.

Nagyjából a Püspökladányt Szereppel összekötő képzeletbeli vonaltól (mely mentén a tervezési terület nagy része található) nyugatra húzódott a mocsárvilág északi, északnyugati

része, a Nagy-Sárrét ezen vidékét inkább a Hortobágy folyó táplálta. A tervezési terület Szereptől délre fekvő részei az egykori sárréti lápvilág Berettyó által táplált központi, keletnyugati irányba elnyúló medencéjéhez tartoztak: Szerepet az északkeleti irányt kivéve minden oldalról víz vette körül (de még ebből az irányból is egy szélesebb éren kellett átkelni a megközelítéséhez).

A XIX. századi folyószabályozások gyökeresen átalakították a táj arculatát, a mocsárvilágból mára szinte semmi sem maradt. Az egykori nádasok eltűntek, a rétek kiszáradtak és egy részük szikesedésnek indult, az egykori árterület nagy részét feltörték és mezőgazdasági művelés alá vonták.

A cickóros pusztagyeperekre jellemzően tömeges megtalálható közönséges szikipozdor (*Podospermum canum*), magyar sóvirág (*Limonium gmelinii subsp. hungaricum*). A sziki üröm (*Artemisia santonicum*) és sziki csenkesz (*Festuca pseudovina*) dominálta ürmöspusztagyepék inkább a szárazabb magaslatokon fordulnak elő. A szikes réteken az állomány alkotó a közönséges tarackbúza (*Elymus repens*), a réti ecsetpázsit (*Alopecurus pratensis*) és a fehér tippán (*Agrostis stolonifera*) sok helyen a réti őszirózsa (*Aster sedifolius*). Nem ritka az erdélyi útifű (*Plantago schwarzenbergiana*), mely a tervezési terület több pusztarészén is jelen van.

Kisebb kiterjedésben találunk mézpázsitos szikfok- és vakszik növényzetet, bárányparéjjal, a fenti két vegetációtípus együttes előfordulással, jó természetességi állapottal, típusos megjelenéssel mutatkozik meg.

Kiemelt jelentőségű a védett sziki kocsord (*Peucedanum officinale*) három lelőhellyel, egy lelőhelyen jelentősebbnek mondható állománnyal.

A területen előforduló madarak közül ki kell emelni a fokozottan védett tűzokot (*Otis tarda*). Az itt költő madarak közül érdemes kiemelni a parlagi pityert (*Anthus campestris*) és a kis örgébicsét (*Lanius minor*) továbbá a szikes gyepek általános fajait: sárga billegető (*Motacilla flava*), mezei pacsirta (*Alauda arvensis*), sordély (*Emberiza calandra*), cigánycsuk (*Saxicola torquata*). Gyakran lehet találkozni a fokozottan védett fehér gólya (*Ciconia ciconia*) és a védett egerészölyv (*Buteo buteo*) vadászó példányaival.

A terület jelentős részén megtalálhatók a jelölő kételtű fajok – dunai tarajosgötte (*Triturus dobrogicus*) és vöröshasú unka (*Bombina bombina*) – számára kedvező természetes és mesterséges vizes élőhelyek. Ezek közül természetes mocsarakban és elmocsarasodott árkokban is szaporodik mindkét faj. Fenti, időszakos vizű élőhelyek optimális élőhelyi viszonyokat teremtenek a két faj számára, de az extrém száraz években (mint a 2013-as évvolt) korai kiszáradásuk veszélyezteti a sikeres szaporodást. Megfelelő szárazföldi élőhelyek (főként mocsárrétek, szikes gyepek, erdőfoltok) rendelkezésre állnak, de a szántók nagy aránya a tágabb környezetben, valamint a területen áthúzódó közút kedvezőtlen adottságként értékelhető.

A lepkék (Hymenoptera) közül a közösségi jelentőségű a nagy szikibagoly (*Gortyna borelli lunata*) és a nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*) amely előfordul a területen. Az araszolólepkék nevüket hernyójuk jellegzetes mozgása után kapták, számos fajuk közül az élőhelyspecifikus sziki tarkaaraszoló (*Narraga tessularia*) jellemző itt. A kétszárnyúakon (Diptera) belül a szúnyogalkatúak (Nematocera) közül a kisebb termetű törpeszúnyoglárva (*Ceratopogonidae*), másodsorban az árvaszúnyogfajok (*Chironomidae*) lárvái népesítik be

tavasszal az időszakos vizek aljzatát. A legyek (Brachycera) közül a vízilegyek (Ephydriidae), illetve a katonalegyek (Stratiomyidae) képviselői jellemzőek. Előbbiek érdekes faja a sólégy (*Ephydra riparia*), míg az utóbbiak közül az ikerfoltos katonalégy (*Stratiomys furcata*) emelhető ki. Az időszakos nyílt vizekre a legjellemzőbb a sziki bűvárpóloska (*Sigara assimilis*) és a közönséges bűvárpóloska (*Sigara lateralis*). Az egyenesszárnyúfauna (Orthoptera) fajai közül tipikusan előfordul a nagytermetű törös szöcske (*Gampsocleis glabra*), s az ennél alig kisebb púposhasú rétiszöcske (*Platycleis affinis*). Elszórtan lehet találkozni az előbbieknél akár kétszer nagyobbra is megnövő farkos lomboszöcskével (*Tettigonia caudata*), a szemölcssevő szöcskével (*Decticus verrucivorus*) és az imádkozó sáskával (*Mantis religiosa*). A tücskök közül érdekességként szolgálhat a bordói tücsök (*Tartarogryllus burdigalensis*). Nagy tömegben van jelen a sisakos sáska (*Acrida hungarica*), a sziki sáska (*Epacromius coerulipes*), a rövidnyakú sáska (*Doclostaurus brevicollis*), az Oschei-sáska (*Chorthippus oschei*), illetve ennek egy újonnan elkülönített alfaja, a *C. oschei pusztaiensis*; továbbá a karcsú rétisáska (*Euchorthippus declivus*), a tengerzöld sáska (*Ailopus thalassinus*), és az ezeknél akár kétszer testesebbre megnövő kékszárnyú sáska (*Oedipoda caerulescens*).

A bogarak (Coleoptera) közül a sziki ürmön (*A. santonicum*) élő gamma zömökbogár (*Cryptocephalus gamma*) a kontinentális ürmöspuszták jellemző faja található meg, amely a régióban éri el az elterjedési területe nyugati határát.

A pókok (Arachnida) leginkább feltűnő faja a magasabb növényzetben, vizenyösebb részekben gyakorta előforduló, nagytermetű mérges dajkapók (*Cheiracanthium punctorium*).

A Gatály élőhelytípusai

Élőhelytípus neve	Élőhelytípus kódja	Területe (ha)	Területi részesedése (%)	Natura 2000 élőhely típusa
Nem tőzegképző nádasok, gyékényesek és tavikákások	B1a	1,08	0,15	
Nem zsombékoló magassásrétek	B5	8,96	1,26	
Zsiókás, kötő kákás és nádas szikes vizű mocsarak	B6	1,51	0,21	1530*
Mocsárrétek	D34	49,72	7,01	részben 1530*
Ürmöspuszták	F1a	155,33	21,89	1530*
Cickórós puszták	F1b	37,68	5,31	1530*
Szikes rétek	F2	304,98	42,98	1530*
Kocsordos-őszirózsás sziki magaskórósok, rétsztyepek	F3	0,23	0,03	1530*
Üde mézpázsitos szikfokok	F4	2,23	0,32	1530*
Padkás szikesek, szikes tavak iszap- és vakszik	F5	0,18	0,03	1530*

Élőhelytípus neve	Élőhelytípus kódja	Területe (ha)	Területi részesedése (%)	Natura 2000 élőhely típusa
Nem tőzegképző nádasok, gyékényesek és tavikákások	B1a	1,08	0,15	
Nem zsombékoló magassásrétek	B5	8,96	1,26	
növényzete				
Jellegtelen száraz- vagy félszáraz gyepes és magaskórósok	OC	42,87	6,04	részben 1530*
Magaskórós ruderális gyomnövényzet	OF	12,34	1,74	
Galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések	P2b	0,10	0,01	
Őshonos fafajú keményfás jellegtelen vagy telepített egyéb erdők	RA	0,43	0,06	
Nem őshonos fajú ültetett facsoportok, erdősávok és fasorok	S7	0,56	0,08	
Egyéves, nagyüzemi szántóföldi kultúrák	T1	50,55	7,12	
Évelő, intenzív szántóföldi kultúrák	T2	4,95	0,70	
Extenzív szőlők és gyümölcsösök	T8	0,20	0,03	
Fiatallág és ugar	T10	10,66	1,50	
Telephelyek, roncssterületek és hulladéklerakók	U4	9,23	1,30	
Meddőhányók, földdel befedett hulladéklerakók	U5	7,96	1,12	
Folyóvizek	U8	1,14	0,16	
Tanyák, családi gazdaságok	U10	0,92	0,13	
Út- és vasúthálózat	U11	5,74	0,81	
Összesen		731,55	100,00	

1.2.1. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű élőhelyek

Élőhelytípus kódja	Élőhelytípus megnevezése	Reprezentativitás (A-D)
1530*	Pannon szikes sztyeppék és mocsarak	B

(*kiemelt jelentőségű élőhelytípus)

Pannon szikes sztyeppék és mocsarak

Élőhely kódja:	1530*
Élőhely előfordulásai a területen:	<p>A jelölő élőhely előfordulási területeit lásd a 3. térképmelléklet 3.3. Natura 2000 jelölő élőhelytípusok térképén. A tervezési területre általánosan jellemző a jelölő élőhely. A KE-1 kezelési egység szinte egésze a jelölő élőhelyhez tartozik.</p> <p>Főként ürmöspuszták (Á-NÉR: F1a), kisebb részben cickórós puszták (Á-NÉR: F1b) és szikes rétek (Á-NÉR: F2) alkotják, ezek az élőhelytípusok adják a jelölő élőhely túlnyomó részét.</p> <p>Kisebb kiterjedésben előfordul még mézpázsitos szikfok (Á-NÉR: F4) és vakszik növényzet (Á-NÉR: F5), de egy nagyon kicsiny területen kocsordos-őszirózsás sziki magaskórós, rétsztyep (Á-NÉR: F3) is előfordul.</p> <p>Továbbá a jellegtelen száraz gyepek (OC) és mocsárrétek (D34) egyes részein részben (nem tisztán, csak foltokban) megtalálható ez az élőhely.</p>
Élőhely területi aránya:	<p>84,37 %</p> <p>A Natura 2000 adatlapon 75 % szerepel. Az eltérés a megelőző felmérésekhez képest pontosabb jelenlegi (2013) térképezésnek tudható be.</p>
Élőhely kiterjedése a területen:	<p>598,73 ha</p> <p>A Natura 2000 adatlapon 560 ha szerepel. Az eltérés a megelőző felmérésekhez képest pontosabb jelenlegi (2013) térképezésnek tudható be.</p>
Élőhely jellemzése:	<p>A jelölő élőhelyet a tervezési területen túlnyomó részt ürmös szikesek és szikes rétek alkotják, melyek egymással mozaikot képeznek. Mindkét szikes vegetáció általában típusos formában mutatkozik a területen, állapotuk jó, természetközelinek mondható, még annak függvényében is, hogy a rendszerváltozás előtt a terület nagy részén intenzív állattartás (libatartás is!) folyt.</p>

	<p>Degradáltságra utaló nyomok a fajkészletükön csak kisebb kiterjedésben figyelhető meg. Nagyrészt kaszálják, kisebb részben (szarvasmarhával) legeltetik őket. Tömeges a sziki sóvirág (<i>Limonium gmelinii subsp. hungaricum</i>) és a szikes réteken sok helyen a réti őszirózsa (<i>Aster sedifolius</i>). Nem ritka az erdélyi útifű (<i>Plantago schwarzenbergiana</i>), mely a tervezési terület több pusztarészén is jelen van.</p> <p>Kisebb kiterjedésben találunk mézpázsitos szikfok- és vakszik növényzetet, bárányparéjjal, a fenti két vegetációtípus együttes előfordulással, jó természetességi állapottal, típusos megjelenéssel mutatkozik meg.</p> <p>Egyetlen kisebb foltban kocsordos-őszirózsás sziki magaskóróst is találhatunk a tervezési területen, a nagy szikibagoly (<i>Gortyna borelii lunata</i>) bizonyított előfordulásával. Ezen társulás jellemző faja a sziki kocsord (<i>Peucedanum officinale</i>) három lelőhellyel, egy lelőhelyen jelentősebbnek mondható állománnyal a fent nevezett társulást alkotva. A másik két előfordulási helyén a fajnak csak 1-2 egyede (töve) él.</p>
Élőhely természetességi - degradáltsági értékelése:	<p>Németh-Seregélyes féle természetesség: 3-5.</p> <p>Általánosságban természetközeli élőhelyek. A degradáltabb típusok kiterjedése nem nagy, a szikes rétek (F2) viszont általában fajszegények, jellegtelenek. A legjobb állapotúak az ürmös szikesek (F1a), a mézpázsitos szikfokok (F4), a vakszik növényzet (F5) és a sziki magaskórósok (F3).</p>
Élőhely veszélyeztetettsége:	<p>Az F1a, F1b, F2 kategóriák veszélyeztetettsége mérsékelt. Ezek közül is inkább az F2 élőhelytípus van kitéve a kiszáradás hatásának és F1a, F1b kategóriába való átalakulásának.</p> <p>Az F4, F5 kategóriák jelenleg nem veszélyeztetettek, bár előfordulásuk helyén jelenleg nincs kezelés a területen.</p> <p>A leginkább veszélyeztetett kategória az F3: kis területen fordul elő csak és az ilyen kis kiterjedésű állományok már méretüknél fogva is sérülékenyebbek.</p>
Veszélyeztető tényezők:	<ul style="list-style-type: none"> • gyepterület átalakítása szántóvá • gyepterület kaszálása/vágása • kaszálás felhagyása, hiánya • intenzív szarvasmarha legeltetés

	<ul style="list-style-type: none"> • pásztorkodás felhagyása, legeltetés hiánya • biocid termékek, hormonok, kemikáliák használata • mezőgazdasági építmény a tájban • mezőgazdasági és erdészeti tevékenységből származó diffúz talajvízszennyezés • kiszáradás • szikesedés • fajösszetétel változás, szukcesszió • szerves anyag felhalmozódása • hulladéklerakóból talajvízbe szivárgó szennyezés (kívülről)
--	---

1.2.2. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű növényfajok

Irányelv melléklete	Faj név	Állomány (A-D)
II	kisfészekű aszat (<i>Cirsium brachycephalum</i>)	Javasolt: D

Lásd: 3. térképmelléklet 3.4. Natura 2000 közösségi jelentőségű fajok előfordulása fejezetének térképe.

1.2.3. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű állatfajok

Irányelv melléklete	Faj név	Állomány (A-D)
II	közönséges ürge (<i>Spermophilus citellus</i>)	D
II	nagy tűzlepke (<i>Lycaena dispar</i>)	D
II	nagy szikibagoly (<i>Gortyna borelli lunata</i>)	D
II	vöröshasú unka (<i>Bombina bombina</i>)	Javasolt: D
II	dunai tarajosgöte (<i>Triturus dobrogicus</i>)	Javasolt: D

Lásd a nagy szikibagoly (*Gortyna borelli lunata*), a vöröshasú unka (*Bombina bombina*) és a dunai tarajosgöte (*Triturus dobrogicus*) előfordulását a 3. térképmelléklet 3.4. Natura 2000 közösségi jelentőségű fajok előfordulása fejezetének térképén.

1.2.4. A tervezési területen előforduló egyéb jelentős fajok

Magyar név	Tudományos név	Védettség (V, FV)	Jelentőség
szikis kocsord	<i>Peucedanum officinale</i>	V	nagy szikibagoly (<i>Gortyna borelli lunata</i>) tápnövényei

1.3. Területhasználat

1.3.1. Művelési ág szerinti megoszlás

A területhasználatot a CORINE felszínborítási adatbázis (1.3.1.1. táblázat) és a helyrajzi számok (1.3.1.2. táblázat) alapján egyaránt jellemeztük.

1.3.1.1. táblázat: Főbb területhasználati ágak aránya CORINE alapján

Területhasználati formák	Területi érintettség (%)
Intenzíven használt gyepek	15,00
Szikes gyepek és szikes mocsarak	75,00
Extenzív művelésű szántóföldek (pl.: váltógazdálkodás rendszeres ugaroltatással), felhagyott szántók, ugarok)	10,00
Összesen	100

1.3.1.2. táblázat: Főbb művelési ágak aránya földhivatali nyilvántartás alapján

Művelési ág	Kiterjedés (ha)	Arány (%)
szántó	65,30	8,95
legelő	618,64	84,74
erdő	0,71	0,19
művelésből kivett	30,72	4,21
egyéb	14,63	2,00
Összesen	1018,82	100

1.3.2. Tulajdoni viszonyok

1.3.2.1. táblázat: Tulajdoni viszonyok megoszlása szektoronként

Tulajdonos	Terület arány (%)
Állami tulajdon	1,0
Magántulajdon	66,8
Részvénytársaság	30,65
Önkormányzatok	<1%
Mezőgazdasági TSZ	<1%

A tervezési területet érintően nincs olyan földrészlet, amely a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság vagyonkezelésében van.

1.3.3. Területhasználat és kezelés

1.3.3.1. Mezőgazdaság

A szántóterületek a terület nagyjából 9 %-t jellemzik, ahol az őszi és a tavaszi kalászosok, a kukorica, a lucerna és a napraforgó a legelterjedtebb termesztett növények.

A gyepek esetén a terület sajátossága és egyben legnagyobb problémája természetvédelmi és gazdasági szempontból is a nagymértékű tagoltsága, amelyet tetéz a tulajdonviszonyok szerinti tagoltság is.

Visszatérő probléma a környező szántóterületek csatlakozó részein az elszántás, amely néha szándékosságból sok esetben a szántó tulajdonosának tudatlanságából, a területhatárok nem ismeréséből és gyakran figyelmetlenségéből adódik.

A gyepekről általánosságban elmondható, hogy azokon legeltetés, illetve kaszálás folyik. Azokon a területrészeken, ahol nem történik hasznosítás (kaszálás, legeltetés) jellemző a nagymértékű gyomosodás. Ez főképp a gyepek keleti oldalára jellemző. A legeltetett területeket elsősorban birkával vagy szarvasmarhával hasznosítják. Az állattartó gazdák telephelyeik környezetében próbálják megoldani a legeltetést, ami ezeken a helyeken általában túllegeltetést a távolabbi helyeken pedig alullegetetést, vagy pedig kizárólagos kaszálást eredményez.

A hagyományos mezőgazdasági termelési tevékenységek a térségben javíthatják az öko- és agroturisztikai potenciált is. A pannon-szikes gyepek élőhelyi jelleg mellett lehetőséget teremtene a madárfajok érdekében végzett természetvédelmi beavatkozásokra és bemutatásra is.

1.3.3.2. Erdészet

Az erdőállomány jellemzése:

A területen üzemtervezett erdő nem található, mindössze kisebb facsoportokból, erdősávokból összetevődően alig 0,71 ha fás terület található itt.

1.3.3.3. Vadgazdálkodás, halászat, horgászat

Vadgazdálkodás

A terület a Hajdú-Bihari apróvadas vadgazdálkodási körzethez (I/3.) tartozik, ahol a vadgazdálkodást a Püspökladányi Vadásztársaság (Kódszám: 16-904010, cím: 4510 Püspökladány, Attila u. 63.) és a Szerepi Tűzokvédő Földtulajdonosi Vadásztársaság (Kódszám: 16-905010, cím: 4163 Szerep, Mikes K. u. 3.) látja el.

A terület tipikus alföldi apróvadas terület, jellemző apróvadja mezei nyúl, fácán és vízivadak. A fő nagyvadja az őz, egyre terjedőben van a vaddisznó, sőt lassan állandósul, illetve megjelenik dámvad és a gímszarvas is. Jelentőségük másodlagos. A vadállományt erősen befolyásolja az intenzív mezőgazdaság, a szélsőséges vízjárás, és a kemény telek jelentős károkat tehetnek a vadállományban.

A területen vadászati létesítmények (etetők, szórók, magaslesek) nem találhatóak, a jelölés alapjául szolgáló élőhelyeket és fajokat alapvetően nem veszélyeztetik. Természetvédelmi és gazdálkodási szempontból kárt csak lokálisan okoz a vadállomány (meghatározóan a vaddisznó és a róka illetve a szarka és a dolmányos varjú fészekrablások).

Érvényben lévő vadgazdálkodási tervek:

- I/3. Hajdú-Bihari apróvadas vadgazdálkodási körzet vadgazdálkodási terve. Érvényes: 2014-ig (Készítését az Országos Vadgazdálkodási Adattár koordinálta).

- Püspökladányi Vadásztársaság (Kódszám: 16-904010) vadgazdálkodási üzemterve. Érvényesség: 2017-ig. Jóváhagyta: Hajdú-Bihar Megyei MGSzH, Földművelésügyi Igazgatóság, Vadászati és Halászati Osztály.
- Szerepi Tűzokvédő Földtulajdonosi Vadásztársaság (Kódszám: 16-905010) vadgazdálkodási üzemterve. Érvényesség: 2017-ig. Jóváhagyta: Hajdú-Bihar Megyei MGSzH, Földművelésügyi Igazgatóság, Vadászati és Halászati Osztály.

Halászat, horgászat

A tervezési terület határain belül halászati és horgászati hasznosítás nincs.

1.3.3.4. Vízgazdálkodás

A Hortobágy-Berettyó tervezési alegység (2-17) területét sűrűn hálózzák belvízcsatornák.

Meghatározó felszíni vízfolyás a területen nem található. A legjelentősebb felszíni víztest a Hamvas-főcsatorna. Tározásban, vízjárásban meghatározó emberi beavatkozásokat belvízvédelmi okokból végeztek. A területen árvízvédelmi létesítmény nem található, ezáltal árvízvédelmi érdekeket nem érint. Vízhasznosítási céllal tározó a tervezési alegység területén nem épült.

Az alegység területén a tavaszi (hóolvadásból és/vagy esőből) illetve őszi (esőből) belvizek jellemzőek. A belvíz gyors levezetésére az egyes meglévő csatornákat összekötötték, medrüket a mérték-adó belvizek levezetésére tették alkalmassá.

A tervezési alegység területén a vízfolyások néhány kivétellel időszakosnak tekinthetőek. A vegetációs időszakban az alegység területén lévő belvízcsatornák ki is száradhatnak. Időközönként a vízhozamuk felszín alatti vizekből, a talajvíz megcsapolásából adódik. A tervezési alegység rétegadottságai miatt az időszakos vízfolyásokba történő vízbevezetés esetén a felszíni és felszín alatti vizek keveredését okozhatják. A vízfolyásokban a szennyezések nem hígulnak, az öntisztulási folyamatok nem zajlanak le. Ezáltal előállhat a szennyezőanyagok felszín alatti vízbe történő közvetett vagy közvetlen bevezetés.

1.3.3.5. Turizmus

A területen az intenzív turizmus nem jellemző, alkalmi látogatók azonban előfordulhatnak.

1.3.3.6. Ipar

Ipari fejlesztés nem tervezett, intenzív területhasználat nem fenyegeti.

1.3.3.7. Infrastruktúra

A területen betonborítású út nem található.

1.3.3.8. Egyéb

A területen területfelhasználási változtatási szándék, terv jelenleg nem ismert.

2. Felhasznált irodalom

BARANYI T, VARGA Z. (2004): KvVM Természetvédelmi Hivatal Fajmegőrzési tervek – Nagy szikibagoly (*Gortyna borelii lunata*). Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium, Természetvédelmi Hivatal. (elektronikus forma)

BÖLÖNI J., MOLNÁR ZS., KUN A. (szerk.) (2011): Magyarország élőhelyei, vegetációtípusok leírása és határozója ÁNÉR 2010. – Magyar Tudományos Akadémia Botanikai és Ökológiai Kutatóintézete, Vácrátót, 1-439.

DÖVÉNYI Z. (szerk.) (2010): Magyarország kistájainak katasztere – MTA Földrajz Kutatóintézet, Budapest. Második, átdolgozott és bővített kiadás.

FEKETE G, MOLNÁR Zs, HORVÁTH F. (1997): Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer II. – A magyarországi élőhelyek leírása, határozója és a Nemzeti Élőhely-osztályozási Rendszer. Magyar Természettudományi Múzeum, Budapest

KUN A. (szerk.) (1998): Élőhely-térképezés. MTA ÖBKI – KTM TVH.

SIMON T. (1992): A magyarországi edényes flóra határozója. Harasztok-virágos növények. Tankönyvkiadó, Budapest

SÜLI-ZAKAR I. (2004): A Sárréti kistérség terület- és településfejlesztésének társadalomföldrajzi alapjai és stratégiai irányai – Debreceni Egyetem Kossuth Egyetemi Kiadója, Debrecen. 174 p.

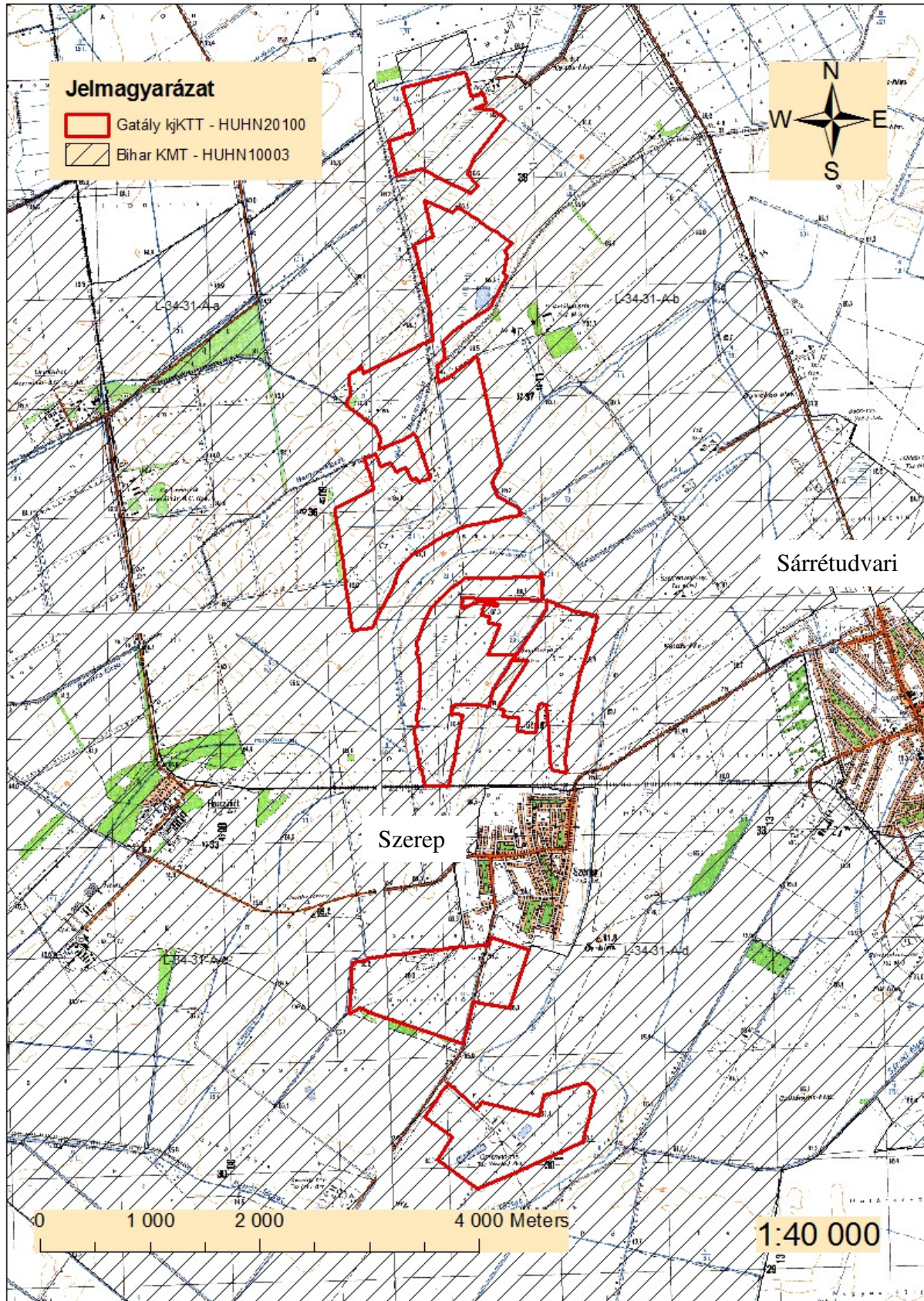
TARDY J. (szerk.) (1999): Vörös könyv Magyarország növényvilágáról, 1-2 kötet. A KöM Természetvédelmi Hivatalának tanulmánykötetei 6. Természetbúvár Alapítvány Kiadó, Budapest.

VIDÉKFEJLESZTÉSI MINISZTERIUM (szerk.) (2013): Útmutató a Natura 2000 fenntartási tervek készítéséhez, Budapest, (kézirat).

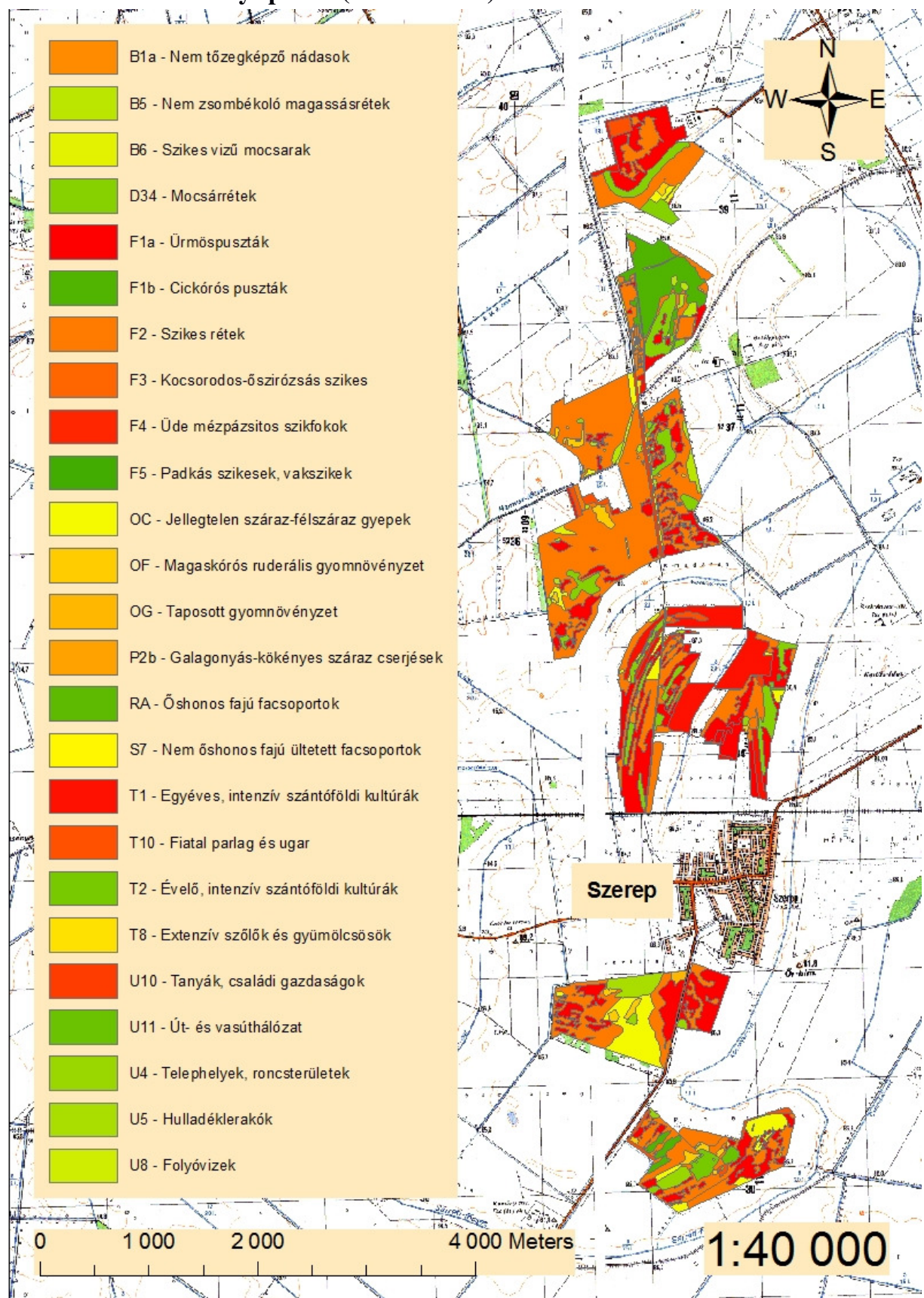
3. Térképek

3.1. térkép Áttekintő térkép (2014)

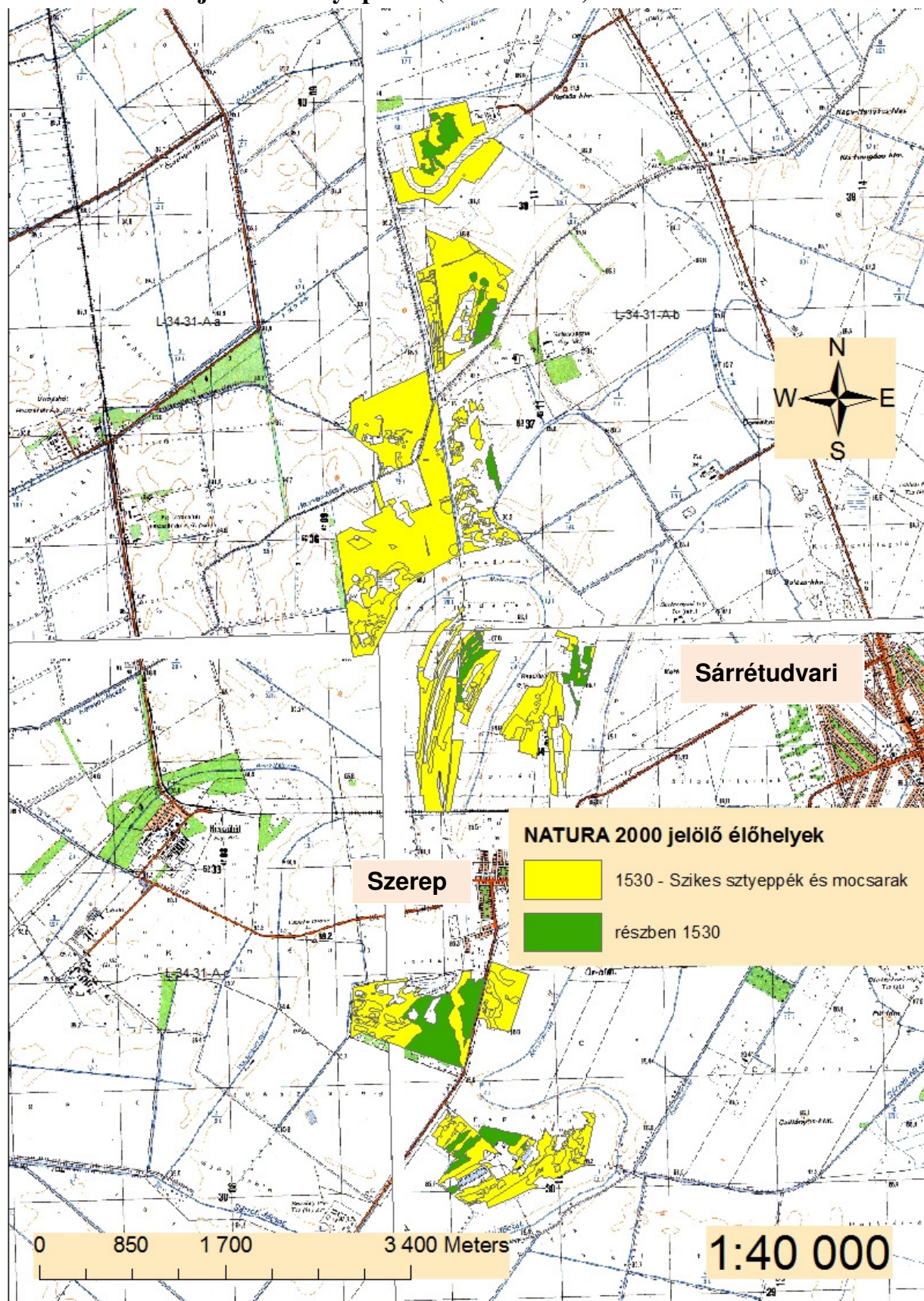

3.2. Domináns élőhelytípusok (2013. 06. 27.)

3.3. Natura 2000 jelölő élőhelytípusok (2013. 06. 27.)

3.4. Natura 2000 közösségi jelentőségű fajok előfordulása (2013. 04. 16.)

